

Samrådsredogörelse GDPR Detaljplan för Kylfacket 1 i stadsdelen Johanneshov, Dp 2017-02397

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund.....	2
Förslagets syfte och huvuddrag.....	2
Hur samrådet bedrivits.....	3
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden.....	3
Allmänt om samrådet och planprocessen.....	3
Friytor och förskolegårdar	4
Arkitektur och gestaltning	8
Kulturmiljö	11
Kultur, idrott och mötesplatser	13
Parker och grönområden	15
Gator och trafik	18
Teknisk försörjning.....	28
Hälsa och säkerhet	30
Trygghet, jämställdhet och tillgänglighet.....	34
Miljö- och klimataspekter	36
Olägenheter för grannar	38
Övriga frågor	40
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	45
Inkomna synpunkter	46
Statliga och regionala myndigheter och förbund	46
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	57
Övriga remissinstanser	69
Sakägare enligt fastighetsförteckning	77

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Sammanfattning

Planen syftar till att möjliggöra utbyggnad av första etappen i Slakthusområdet till en blandstad i enlighet med planprogrammet för Slakthusområdet. Planförslaget sändes ut på samråd 2019-10-15 - 2019-11-30. Under samrådet har cirka 50 yttranden inkommit. Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget men framför synpunkter i sak, framför allt vad avser riksintresse för kulturmiljövården, miljö kvalitetsnormer, markföroreningar, buller, luftkvalitet, översvämningsrisk, farliga verksamheter, risken för ras och skred, kulturmiljöfrågor och skol- och förskolegårdars storlek och andelen friyta.

Därutöver lyfts frågor rörande gestaltning av allmänna platser och dess innehåll samt offentliga rummets funktioner gällande trafikfunktion, utformning och de gestaltungsprinciper som föreslås.

De flesta sakägare och övriga boende som framfört synpunkter berör huvudsakligen gestaltning av allmän plats, nya byggnaders volymer i anslutning till befintliga villor, förskolegårdarnas storlek samt samlokaliseringsfrågor med fokus på buller från nattklubbar. Därutöver finns det från privatpersoner en oro för störningar kopplade till byggperioden och ökad trafik som följd av ett utbyggt område.

Remissinstanser som inte haft något att erinra mot planförslaget är:

- Försvarsmakten
- Luftfartsverket
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Postnord
- Swedavia Bromma Stockholm Airport

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer bland annat följande frågor att studeras vidare i det fortsatta planarbetet: friytor i området, skol- och förskolegårdar, kulturmiljöfrågor, buller, dagvattenhantering, trafik samt offentliga rummets funktioner gällande trafikfunktion och utformning.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och studeras vidare i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra utbyggnad av första etappen i Slakthusområdet till en blandstad i enlighet med

planprogrammet. Detaljplanområdet för etapp 1 är cirka tio hektar och omfattar i huvudsak industriverksamheter idag.

Detaljplanen möjliggör för utbyggnad av cirka 900 nya bostäder, en idrottshall, en grundskola (årskurs F-9) och tre förskolor. Därutöver skapas även lokaler för kontor, service, handel och centrumändamål. Detaljplanen kommer också säkerställa ett skydd och långsiktigt bevarande av fyra befintliga byggnader genom att möjliggöra centrum-, kontors- och skoländamål anpassat till deras kulturhistoriska värden.

Inom etapp 1 föreslås två parker, Naturparken i väst och en stadspark kallad Fällan. Utöver dessa kommer ett flertal fickparker att planeras i anslutning till bostadskvarteren för att tillgodose områdets behov av offentliga rum och grönska.

Gatustrukturen utgår från det befintliga gatunätet, med några avgörande kompletteringar. Hallvägens förlängning ner till Enskedevägen i söder korsar på vägen en ny ost/västlig vägförbindelse, kallad Diagonalen. De båda gatorna är viktiga för att koppla samman Slakthusområdet till omkringliggande stadsdelar.

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 2019-10-15 - 2019-11-30. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, i Stadsbyggnadskontoret, Tekniska nämndhuset, Fleminggatan 4. samt på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i tisdagen 15 oktober 2019, samrådsmöte hölls 2019-11-06 i cirka 120 personer närvarade.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om samrådet och planprocessen

Stadsdelsförvaltningen vill poängtera vikten av att barn lämnas möjlighet att delta i stadsbyggnadsprocessen och på sina villkor

görs delaktiga i planeringen av de stadsmiljöer som barn kommer att bo och vistas i.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret delar uppfattningen av att barn ska ges tillfälle och möjlighet att delta i stadsbyggnadsprocessen. Som underlag har kontoret låtit ta fram en så kallad integrerad barnkonsekvensanalys. Barnkonsekvensanalys Steg tre är bifogad planhandlingarna och kommer uppdateras till granskningsskedet. Som underlag för steg tre finns "Rapport för steg ett". Steg ett Introduktion och kartläggning, redovisar befintliga förutsättningar och en kartläggning av barnens troliga rörelsemönster, lekplatser, övriga målpunkter och platser som upplevs otrygga idag. Rapporten baseras på inläsning av tidigare framtaget material och dialoger i närområdet.

Friytor och förskolegårdar

Friyta och förskolegårdar

Länsstyrelsen instämmer i de slutsatser som framförs i barnkonsekvensanalysen (Landskapslaget 2019) där flera förslag presenteras på hur planförslaget behöver utvecklas ur ett barnperspektiv. Som planförslaget nu är utformat tillskapas små friytor både för skolgårdarna men även för området i stort. Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningsskedet bör se över möjligheten att skapa fler ytor för barn och unga av god kvalitet samt redogöra för hur de ytor som föreslås inom planområdet kan anses tillräckliga för alla de barn och unga som kan väntas använda ytorna.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd bedömer att en gård behöver uppgå till minst 20 men helst 30 kvadratmeter per barn för att kunna inredas med naturmaterial i slitytor och möblering samt med naturlig vegetation. Stadsdelsförvaltningen bedömer att slitaget annars blir för högt med mycket syntetiska material och konstgräs som följd. Stadsdelsnämnden bedömer att den totala friytan minst behöver uppgå till 2 000 kvadratmeter för att kunna tillhandahålla tillräckligt lekvärde och helst 3 000 kvadratmeter för att tillhandahålla höga lekvärden.

Stadsdelsnämnden bedömer att utbyggnaden av planförslaget inte kommer att påverka barn negativt med anledning av områdets nuvarande karaktär. Stadsdelsnämnden menar att bristen på park- och grönområdet inom området kommer att påverka möjligheterna för barn att leka spontant och utan direkt insyn från vuxna.

Stadsdelsnämnden bedömer därutöver att bristen på friyta i park- och naturområden i kombination med små förskolegårdar kommer att leda till mycket små möjligheter för barn i förskolan att kunna leka ytkrävande och snabba lekar i sitt närområde.

Barns utemiljö i Stockholm (BUMS) vill att risker och rekommendationer presenterade i barnkonsekvensanalysen följs upp och studeras. Föreningens kunskaper och erfarenheter stämmer väl överens med de förslag som där presenterats. Synpunktslämnarna vill också att kommande etapper i ett tidigt skede studeras genom barnkonsekvensanalyser för att dessa frågor tidigt ska beaktas. Därutöver ska hela kvarter avsättas för förskolor i friliggande byggnader med gårdsmiljö enligt boverkets riktlinjer. Kvarter bör också avsättas för lekpark. Föreningen har också kommentarer på enskilda förskolegårdar gällande risk för konflikt med närboende samt att storleken inte uppfyller stadens egna krav inom projektet gällande storlek. Avslutningsvis menar BUMS att generationer av barn riskerar sin utveckling och hälsa på grund av stadens ensidiga intresse av hög exploatering och höga markintäkter.

Skönhetsrådet anser att de fåtal kvadratmeter som vigts för elevernas och förskolebarnens utemiljö inte är acceptabla för en helt ny bostadsstadsdel som Slakthusområdet innebär. I avvägningen mellan tillräcklig plats för skol- och förskolegårdar och exploaterbar yta måste staden tänka om och till granskningsskedet prioritera barnens ytor bättre.

Enskede socialdemokratiska föreningen ser betoningen av parker och grönytor i området är positiv, men är ändå tveksamma till om grönytorna räcker till med hänsyn befolkningsunderlag och den stora genomströmning som kan förväntas inom området. Inte minst viktigt är att säkra barns möjligheter till spontan lek och idrottsutövning nära bostadskvarteren.

Boende efterfrågar aktuell storlek på de tre förskolegårdarna som ingår i etapp 1, Slakthuset. *Boende* efterfrågar också att uppskattade ytan per förskolebarn för de tre planerade förskolorna i etapp 1 anges i planhandlingarna.

En annan *boende* anser att planförslaget uppvisar stora brister när det gäller planeringen för förskolor. Den *boende* anser att förskolegårdarna måste både göras större så att ytan per barn blir rimlig och dessutom placeras bättre i förhållande till bostäderna. Att ha förskolegårdar omgivna av höga bostadshus innebär inte minst att medvetet ta risken att många boende blir störda av stojande barnröster. Eftersom planen här gäller nyexploatering av hela

området – och staden äger all mark och därmed har full handlingsfrihet - kan den boende inte se att det finns några som helst ursäkter för att inte ge barnen goda förutsättningar genom en klok revidering av planförslaget.

Skolgård

Utbildningsförvaltningen påpekar att den planerade skolgården endast uppgår till ca 6,5 kvadrat per elev, och friytan är därmed ännu mindre. Detta är en jämförelsevis liten friyta, och avsevärt mindre än Boverkets riktlinje om en friyta på 30 kvadratmeter per elev. Denna mindre friyta innebär att skolgården kommer till största del vara hårdgjord, eftersom växtlighet inte överlever det slitage som gården kommer utsättas för. Skolgårdens bristfälliga storlek kan till viss del kompenseras av den intilliggande parken, som även denna då riskerar att utsättas för ett stort slitage. Detta gör i sin tur att skolan får svårt att uppfylla barns rätt till lek som fastslås i artikel 31 i barnkonventionen som lagstadgas i januari 2020. (Se även delar av utbildningsförvaltningens yttrande under rubriken trafik)

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Flera remissinstanser samt privatpersoner ställer sig kritiska mot föreslagna förskolegårdar och dessas föreslagna storlek. Synpunkter kring samlokalisering med bostäder och möjligheterna att utforma gårdarna med naturmaterial utgår från perspektivet att föreslagna gårdar är för små. Utförd barnkonsekvensanalys refereras till som innehållande flertalet synpunkter och förslag som av staden bör beaktas i det kommande arbetet.

Stadsbyggnadskontoret är medvetet om konflikten mellan barns utemiljö och den inom programområdet eftersträvade tätheten. Under programarbetet studerades särskilt möjligheten att uppnå en tät stadsdel samtidigt som antalet förskoleplatser bibehölls i enlighet med berörd stadsdelsförvaltnings prognoser. En slutsats i detta arbete var att förskolegårdarna var tvungna att ianspråkta stora delar av gårdarna i de kvarter där förskolor planeras. Detta medför i förlängningen att övriga gemensamma ytor inom kvarteren såsom tak behöver användas för utemiljö för boende. Förskolegårdarna förväntas också behöva samutnyttjas genom att boende nyttjar dessa efter ordinarie verksamhet. En annan konsekvens är också att slitaget kommer vara stort.

Kontoret är medvetet om att föreslagna förskolegårdar är avsevärt mindre än de riktlinjer som ges av bland annat Boverket.

Behovet av större förskolegårdar framgår också tydligt i utförd barnkonsekvensanalys. Kontoret delar i stort bedömningarna i

barnkonsekvensanalysen, men konstaterar att kontoret har att göra avvägningar mellan flera intressen, däribland det allmänna intresset av en effektiv markanvändning i ett läge som är att likställa med innerstaden gällande service och kommunikationer.

Behovet av större förskolegårdar ska också vägas mot behovet av friyta för barn i alla åldrar. Det strategiskt beslutet att inte ge parkerade bilar utrymme på allmänna platser ger förutsättningar för gator med trafik på fotgängarnas villkor och gågator skapar möjlighet för vistelse på fler ytor inom området än det som redovisats som parkmark. Barn i alla åldrar ges då sammantaget bättre förutsättningar för utevistelse och rörelse än traditionellt utformade gator.

Andelen grönyta är i förslaget per person låg. Detta gäller för hela Slakthusområdet och är tydligt beskrivet i detaljplaneprogrammet. Detta gäller i kommande detaljplaneetapper liksom det är för aktuell etapp och är en följd av ett medvetet val att prioritera en hög exploateringsgrad med ett stort antal bostäder och arbetsplatser i ett centralt läge försörjt med kapacitetsstark kollektivtrafik. I kommande arbete kommer en friyteanalys för hela Slakthusområdet att genomföras för att få fram ett bättre underlag för huruvida planerade parker och övriga vistelseytor behöver justeras för att tillgodose behovet i hela Slakthusområdet.

Skolgården tillhörande planerad grundskola har av utbildningsförvaltningen konstaterats för liten för att uppnå grundläggande krav om barns rätt till lek.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att den föreslagna skolgården trots sin ringa storlek har möjlighet att innehålla goda lek- och vistelsevärden. Skolan med tillhörande skolgård har som utbildningsförvaltningen poängterar placerats med hänsyn till det skyddade läget med direkt närhet till Naturparken Frötallen. Parken kommer oundvikligen utsättas för ett högre slitaget i och med utbyggnaden av föreslagen bebyggelse och skolan. Berörd stadsdelsförvaltning påpekar särskilt behovet av medel för ökad drift och skötsel i sitt yttrande i samrådet.

En konsekvens av en låg andel grönyta är att material av hög kvalitet och med högre tålighet krävs. Det innebär också mer intensiv skötsel för att klara slitaget. Här blir de föreslagna fickparkerna ett viktigt element för att erbjuda lugnare platser som komplement till de mer intensiva centrala offentliga rummen, där många kommer att behöva samsas om utrymmet. Utöver de parker och grönområden som föreslås i etapp 1, liksom i planprogrammet,

kommer det också att finns större parker i närområdet: Lindeparken, direkt norr om Slakthusområdet; Enskedeparken, ca 400 m väster om området; Margaretaparken, ca 500 m söder om området och Nytorps gärde, ca 700 m österut. Som stadsdelsförvaltningen poängterar i sitt yttrande förväntas även dessa parker att användas mer intensivt i och med utbyggnaden av slakthusområdet.

Sammantaget finner stadsbyggnadskontoret de föreslagna skol- och förskolegårdarnas utformning och storlek acceptabel i en sammanvägd bedömning. Kontoret konstaterar att utbyggnaden av slakthusområdet tillsammans med andra stadsutvecklingsprojekt förutsätter utökade medel för hantera ett större slitage i omgivande parker.

Inför granskningsskedet kommer kontoret fortsätta sin dialog med berörd stadsdelsförvaltning för att säkerställa att antalet förskolor stämmer överens med prognosticerade barnkullar och antalet bostäder i stadsdelen som helhet.

De kvarter som i samrådsförslaget inte når upp till de 1000 kvm förskolegård kommer särskilt belysas i det kommande arbetet så att alla förskolegårdar når de 1000 kvm som är den lägsta acceptabla ytan i området.

Arkitektur och gestaltning

Volym och exploatering

Skönhetsrådet anser att förslaget skulle vinna på att bearbetas mot en jämnare takfotshöjd med färre och lägre högdelar som ram för hela bebyggelsen. En jämnare höjdsättning skulle dämpa brokigheten och dessutom öka ljusstillingen i de trånga gaturummen.

Kulturförvaltningen anser att hushöjderna på den nya bebyggelsen i nära anslutning till de blåklassade byggnaderna bör sänkas.

Närboende menar att byggnader närmast villorna i väster bör sänkas. I deras mening strider höjdsättningen mot planens och gestaltungsprogrammets intention att i skala möta de befintliga villorna. Som det redovisas i planförslaget kommer husens höjd att bilda en hög barriär som ger avbrott i skala och inte harmoniserar med övrig bebyggelse.

Boende anser att visualiseringen av parken Fällan med intilliggande utkikstorn är bristfällig. I illustrationer som förekommer av tornet

sett från Fällan, så har bakomliggande villor utelämnats, eller helt dolts av omfattande lövkronor.

Gestaltning

Skönhetsrådet vill som det gjorde i programsamrådet understryka värdet i att behålla den småskaliga karaktären och den spridda ägarbilden i området. Rådet anser att ägandet koncentrerats till ett fåtal stora aktörer vilket kommer att försvåra den brokighet som efterfrågas. Framkommenderad variation blir sällan bättre än den som vuxit fram organiskt. Rådet berömmar dock arbetet med material- och färgpalett och den balans mellan variation och enhetlighet som detta är tänkt att skapa.

Kulturförvaltningen anser att hushöjderna på den nya bebyggelsen i nära anslutning till de blåklassade byggnaderna bör sänkas.

Enskede socialdemokratiska förening anser att ambitionen om klimathänsyn och hållbarhet inte återfinns i gällande gestaltungsförslag. För att en stadsdel ska kunna vara en föregångare när det gäller klimatsmart byggande bör det göras en tydligare prioritering för byggande i trä.

Boende anser att vinklar mot torg och parker inte ska göras fyrkantiga, de bör vara mer levande och kreativa. Levande material och inte bara platta stenar bör användas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Skönhetsrådet efterfrågar i sitt yttrande en mer sammanhållen våningshöjd i det lägre spannet samt att förslaget på grund av koncentrerad ägarbild innehåller framkommenderad variation. Kulturförvaltningen menar att det i mötet med bevarade byggnader bör hållas en lägre byggnadshöjd för att inte konkurrera med de bevarandevärde byggnaderna. Närboende beskriver den föreslagna skalan i mötet med befintliga villor i väst som medförande av en inmurande effekt.

Stadsbyggnadskontoret har i arbetet med samrådsförslaget, tillsammans med byggaktörer och antikvarisk kompetens, grundligt studerat föreslagna volymer. Kvarteren innehåller förutom bostadsgård, förskolegårdar samt fickparker. För att få till goda ljusförhållanden har kvarteren en uppbruten struktur. Huvudsakligen har högre byggnader placerats i änden av de långsmala kvarteren. På det viset ges även de i vissa fall smala gaturum i nord-sydlig riktning bättre ljusförhållanden. Samtidigt visar skuggstudier att öst-västliga gator i sitt läge får

förhållandevis goda ljusförhållanden trots att de flankeras av högra byggnader.

En genomgående lägre byggnadshöjd hade ur detta perspektiv medfört försämringar utifrån ljusförhållanden om samma volym hade samlats inom kvarteren. Genom att bygga på höjden i strategiska lägen upprätthålls den eftersträvade exploateringsgraden samtidigt som gårdar och kringliggande gator ges förhållandevis goda ljusförhållanden.

Gällande mötet med befintliga villor har byggnadshöjderna inom de västra kvarteren hållits nere för att möta villorna. Kontoret anser att detta är en godtagbar volym i detta möte.

Skönhetsrådet vill, som de gjorde i programsamrådet, understryka värdet av att behålla den småskaliga karaktären och den spridda ägarbilden i området.

Stadsbyggnadskontoret vill poängtera att det i detaljplanen finns en mängd inblandade aktörer, stora som små. Förutom privata aktörer är också kommunala bolag och förvaltningar parter i planarbetet. Kontoret anser att det inte är att betrakta som en koncentrerad ägarbild utan en förutsättning för att säkerställa ett effektivt genomförande. Gällande framkommenderad variation har stadsbyggnadskontoret haft utgångspunkten att området ska gestaltas utifrån en subtil variation inom kvarteren, vilket beskrivits i bland annat tillhörande gestaltningsprogram. Det finns inget uttalat mål i aktuell etapp att nå en överdriven variation inom kvarteren. De bevarade byggnaderna skapar tillsammans med nya bostadskvarteren ett spännande möte som på en större skala bygger vidare på områdets utveckling.

Enskede socialdemokratiska förening framför att stadens ambition om hållbarhet bör ges fysiskt uttryck genom fler byggnader i trä. Stadsbyggnadskontoret välkomnar träbebyggelse generellt. I det aktuella förslaget finns träfasader representerade, men genomgående föreslås puts och eller tegelbyggnader. Huvudsakligen har kontoret haft ambitionen att tillkommande bebyggelse ska ha sin utgångspunkt i den industriella arkitekturen i området. En arkitektur som av praktiska, ekonomiska, och kulturella skäl många gånger utförts i tegel och/eller puts.

Kulturmiljö

Riksintresse

Länsstyrelsen framförde i sitt samrådsyttrande till planprogrammet för Slakthusområdet att kommunen i respektive detaljplanprocess behöver studera och bedöma påverkan på riksintresseområdena Gamla Enskede (AB 112) och Skogskyrkogården (AB 111) genom relevanta illustrationsvyer med fokus på höjder och siluettverkan. *Länsstyrelsen* menar att kommunen i planarbetet inte har genomfört de efterfrågade undersökningarna. *Länsstyrelsens* synpunkter kvarstår och kommunen behöver därför inför granskningsskedet undersöka och redovisa att den planerade bebyggelsen inte påverkar riksintressena negativt.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Länsstyrelsen saknar en mer ingående beskrivning av planens konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet, hur förståelsen av områdets historia och industrikaraktär kommer påverkas av den tillkommande täta bebyggelsestrukturen med varierade höjder. Det finns skäl att studera hur åtminstone skalförskjutningarna närmast sparad bebyggelse kan lindras för att kunna stärka deras betydelse i det nya sammanhanget.

Kulturförvaltningen anser att hushöjderna på den nya bebyggelsen i nära anslutning till de blåklassade byggnaderna bör sänkas.

Kulturförvaltningen anser att planbestämmelserna för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen svarar mot behovet av skydd med undantag för några justeringar, bl.a. bör murupptagningar för nya entréer begränsas.

Samfundet S:t Erik vill betona vikten av att områdets industriella karaktär förvaltas väl så att dess historia blir tydligt avläsbar även för framtida generationer. En förutsättning härför är antikvarisk medverkan i den fortsatta projekteringen av de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna.

Boende vill se skyltning i området som beskriver historiska platser och byggnader i Slakthusområdet.

En *boende* önskar se att de kulturhistoriska spåren bevaras och vårdas. Exempel på värden är ledningsstolparna för järnvägen som skulle kunna införlivas i gång- och cykelstråk. Bevarade stenreliefer från den rivna Centralsaluhallen, finns utplacerade inom planområdet idag (exempelvis i Fällan). Dessa bör bevaras.

Trafiknämnden uppmärksammar att det i planbeskrivningen står att det finns fysiska spår kvar efter den tidigare järnvägen som ledningsstolpar av järn och rester av perrong. *Trafiknämnden* vill att staden beskriver om och hur detta ska bevaras och användas i gestaltningen.

Landskapsbild/ stadsbild

Kulturförvaltningen anser att den nya vägförbindelsen Diagonalen bör utgå till förmån för den äldre grundstrukturen med hästskoformen.

Samfundet S:t Erik anser att det föreslagna sammanhållande ”golvet”, på vilket äldre och tillkommande bebyggelse vilar, är ambitiöst utvecklat med ett flertal material. Sammantaget riskerar helheten att uppfattas som splittrad. *Samfundet S:t Erik* önskar att områdets kärnvärde, det vill säga den rationella stadsplanen och kvarvarande högklassig industriarkitektur, förtydligas och stärks genom en reduktion av det föreslagna industriella ”golvet” utformning.

Enskede Socialdemokratiska förening menar att det är viktigt att låta Enskede-områdets karaktär och förtjänster prägla den nya stadsdelen genom ökad betoning av trähusbebyggelse, större grönytor och breda kulturaktiviteter.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Länsstyrelsen saknar underlag för att avgöra vilken påverkan föreslagen bebyggelse kan ha på riksintresseområdena Gamla Enskede (AB 112) och Skogskyrkogården (AB 111). Länsstyrelsen saknar också en beskrivning av konsekvenserna för kulturmiljön som helhet. Kulturförvaltningen anser att den nya vägförbindelsen Diagonalen bör utgå till förmån för den äldre grundstrukturen med hästskoformen.

Både Kulturförvaltningen och länsstyrelsen kommenterar skalmötet mellan bevarade byggnader och ny bostadsbebyggelse.

Stadsbyggnadskontoret bedömer utifrån synpunkterna att det inför granskningsskedet finns anledning att studera konsekvenserna för kulturmiljön ur ett helhetsperspektiv. Särskilt fokus bör då också hamna på det av kulturförvaltningen påpekade skalmötet mellan bevarad lägre bebyggelse och föreslagna högre volymer mot Fällan. Detta kommer göras med hjälp av antikvarisk kompetens och sammanställas som underlag inför granskningsskedet.

Gällande påverkan på intilliggande riksintresseområden för kulturmiljön kommer kontoret till granskningsskedet tydligt redovisa underlag och ställningstagande kring eventuell påverkan på dessa.

Angående det sammanhållande golvet ser stadsbyggnadskontoret detta som en viktig del i att synliggöra områdets kulturhistoriska värde. Spår av bland annat spårtrafik kan vara en del i detta och i det fortsatta arbetet kommer möjligheten att i gestaltningen av golvet liksom övriga allmänna platser lyfta historiska lager undersökas. Utformningen av allmänna platser och dess detaljerade innehåll är inget som bestäms i detaljplanen, men kontoret vidarebefordrar synpunkterna till berörd förvaltning.

Kulturförvaltningen menar att den befintliga hästskoformen bör bevara ut stadsbildssynpunkt för att på det viset synliggöra områdets tidigare funktion.

Stadsbyggnadskontoret anser att frågan kring den övergripande strukturen behandlats utförligt i programarbetet och att detta inte kommer att omprövas i aktuell etapp. Ett viktigt ställningstagande i programarbetet har varit att koppla samman Slakthusområdet med intilliggande områden. Detta har gjorts genom att bland annat förlänga Hallvägen mot Enskedevägen på bekostnad av den ursprungliga strukturen. Kontoret bedömer fortsatt att värdet av en sammanhängande stadsväv som sammankopplar kringliggande områden med varandra väger tyngre.

Kultur, idrott och mötesplatser

Kulturförvaltningen menar att Slakthusområdet har en särskild kulturpotential, den handlar både om de unika kulturmiljöerna och om kulturverksamheter som finns på plats eller söker sig till området. Detaljplanen bör spegla sådana kulturambitioner, bland annat genom att användnings-bestämmelsen Q1 ändras så att det framgår. Kulturförvaltningen anser också att planen bör tydliggöra hur inte bara idrottshallarna, utan även skolan, ska utformas så en mångsidig användning för kulturaktörer, civilsamhälle och invånarna i närområdet görs möjlig.

Kulturförvaltningen anser också att planen bör tydliggöra hur inte bara idrottshallarna, utan även skolan, ska utformas så en mångsidig användning för kulturaktörer, civilsamhälle och invånarna i närområdet görs möjlig. Genom kulturverksamheter skapas förutsättningar för både attraktivitet och trygghet i stadsdelen.

Idrottsförvaltningen är beställare av den idrottshall som ingår i detaljplanen. Inblandade parter behöver fortsatt arbeta för att förenkla och effektivisera projektet för att hålla ned investeringskostnaderna och underlätta såväl genomförande som framtida förvaltning.

Idrottsförvaltningen anser att det är viktigt att skolans gymnastiksal placeras och utformas så att det är enkelt för bland annat föreningslivet att nå den utanför skolans öppettider.

Angränsande parkmark kan planeras med funktioner för spontanidrott som komplement till övriga idrottsanläggningar i området. *Idrottsförvaltningen* bedömer att efterfrågan på fler spontanidrottsanläggningar är stor, framförallt från de som inte är föreningsaktiva men även från föreningslivet. Det utegym om föreslås utanför idrottshallen blir således ett viktigt komplement till övriga anläggningar men kan också kombineras med t.ex. en hinderbana eller andra funktioner för att skapa en mötesplats för lek och spontanidrott så att fler stockholmare är och fortsätter att vara fysiskt aktiva.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar kulturförvaltningens uppfattning om den särskilda kulturpotential som finns, och kommer att finnas inom Slakthusområdet. Angående bestämmelsen Q1 innehåller denna som den är formulerad i samrådsförslaget inget hinder för kulturverksamhet i någon av de bevarade byggnaderna. Formuleringen kommer därför inte att ändras av de skäl som kulturförvaltningen anför.

Stadsbyggnadskontoret har i dialog med byggaktörer diskuterat möjligheten för en mångsidig användning av idrottshall och skola och bedömer det som viktigt. Det finns dock begränsningar i vad stadsbyggnadskontoret har rådighet över både vad gäller stadens och privata aktörers organisation. Staden har heller inget stöd av Plan- och bygglagen att i det dokument med rättsverkan, plankartan, styra i vilken mån till exempel invånare har tillgång till skolans lokaler efter ordinarie verksamhet. Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen om vikten av samutnyttjande.

Angående synpunkter och önskemål på den allmänna platsens innehåll och gestaltning är det inget som bestäms i detaljplanen, men kontoret vidarebefordrar synpunkterna till berörd förvaltning.

Parker och grönområden

Ett sammanhållande golv

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram att man arbetar vidare med hur markbeläggningar kan fungera som en sammanbindande komponent och bidra till att det blir lättare att uppfatta områdets industrihistoriska ursprung.

Skönhetsrådet anser att idén om ett sammanhållande, enhetligt golv både är fin och spännande, även om hittills genomförda projekt har inneburit utmaningar ur trafiksäkerhetssynpunkt. Att få dessa ytor att fungera väl kräver att det är mycket tydligt var fotgängare respektive bilar ska röra sig i gaturummet, inte minst så att inte säkerheten för barn och personer med synnedsettningsäventyras.

Trafiknämnden menar bland annat att driftkostnaden för föreslagen utformning av allmän platsmark blir upp till fem gånger dyrare än i stadsdelen Östermalm.

Samfundet S:t Erik önskar att områdets kärnvärde, det vill säga den rationella stadsplanen och kvarvarande högklassig industriarkitektur, förtydligas och stärks genom en reduktion av det föreslagna industriella ”golvets” utformning.

En *närboende* tror att det gemensamma golvet är en idé som inte kommer att fungera i praktiken. Trottoarer bidrar till rumskänslan och orienteringen. De fyller en funktion både estetiskt och praktiskt. Den boende tycker att staden ska lämna denna grundidé som är feltänkt från början och på så sätt spara kostnader.

Parker

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att det skapas parkrum i Slakthusområdet men bedömer att dessa parkytor inte kommer att tillhandahålla tillräckligt med grönytor för de boende i området. *Stadsdelsförvaltningen* bedömer att detta kommer att leda till en ökad belastning och högt slitage på närliggande parker så som Lindeparken, Grynkvärnsparke och Bildhuggarparken men även parker i närområde så som Kolerakyrkogården och Enskedeparken. *Stadsdelsnämnden* anser därför att investeringsmedel bör avsättas inom projektet för dessa parker trots att det inte kommer delas ut några grönkompensationsmedel.

Stadsdelsnämnden anser att placering och programmering av fickparkerna bör studeras i relation till närliggande evenemangsarenor, gaturum och stråk för att undvika häng, otrygghet och konflikt mellan besökare och boende.

Stadsdelsnämnden bedömer att det i fickparkerna men även i Fällan kommer att behövas en del konstgjorda underlag för att klara slitaget och efterfrågar att miljövänliga konstmaterial används så långt det är möjligt.

Stadsdelsnämnden vill även lyfta vikten av att samlokalisera funktioner för spontanidrott och vistelse samt multifunktionella ytor för att skapa befolkade parkrum med många ögon på gatan. Nämnden vill i den fortsatta programmeringen av allmän plats som förvaltningen ska ansvara för förs en dialog med förvaltningen i fråga om utformning och möblering.

Fastighetskontoret poängterar i sitt yttrande att om en yta för parkleksverksamhet planeras i det genomgående parkstråket bör en byggrätt för sådan verksamhet anges.

Kulturförvaltningen anser att fysiska lämningar i form av järnvägsspår bör tas fram och bevaras.

Kulturförvaltningen föreslår en annan inriktning i Fällan än den föreslagna och önskar att man ser över möjligheten att pröva en verksamhet för barn med en parklek med djur.

Stadsdelsnämnden vill poängtera att den park som samrådshandlingen benämner som Naturparken i nuläget kallas för Frötallen i parkplanen för Enskede-Årsta-Vantör. *Stadsdelsförvaltningen* anser att det är lämpligt att parken även fortsättningsvis benämns med det ursprungliga namnet.

Trafiknämnden anser att projektet bör, i samarbete med Miljöförvaltningen, se över vilka ekologiska spridningssamband som finns runt omkring Slakthusområdet och hur dessa kan stärkas i och med val av växter. Trafiknämnden vill se färre, samlade och större grönytor i eller i anslutning till gaturummet på allmän plats är därför att föredra. Nämnden önskar se att lekytorna i naturparken utformas mer sammanhängande, så att en ansvarig vuxen kan ha uppsikt över flera barn som leker med olika lekredskap.

Trafiknämnden vill därutöver se utförligare resonemang i planbeskrivning om användningsområdet för Fällan, för exempelvis kulturverksamheter.

Castellum bedömer att parken Fällan skulle kunna få en bättre utformning om den samverkar mera med kringliggande byggnader avseende serveringsytor, event etc. Som det är nu upplever

Castellum att parken är utformad utan sammanhang med kringliggande fastigheter om vilka aktiviteter som skall pågå i parken och kan därmed bli stor och ödslig vid vissa tider. Ett par mindre byggnader, kiosker etc skulle göra nytta i parken. *Castellum* saknar även plats för cykelställ mm som troligtvis kommer behövas.

Boende anser att träd bör planteras som är användbara för människor eller fåglar, tex fruktträd och bärbuskar. Träd närmast Lindevägen bör sparas.

En *boende* anser att Fällan ska bestå av enkel gräsmatta av hela Fällan. Alla älskar och dras till gräsmattor.

Den *boende* anser också att staden inte ska plöttra sönder Naturparken med stigar och för mycket tryckimpregnerat virke på olika ställen. Naturen är den bästa formgivaren. Låt den vara den gröna naturliga lunga som folk faktiskt vill ha.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trafiknämnden påpekar att det föreslagna golvet kommer innebära stora kostnader ur ett drift- och underhållsperspektiv. Skönhetsrådet uttalar sig positivt om golvets samlande funktion, men delar Trafiknämndens bedömning om att golvet kan innebära otydlighet ur trafiksäkerhetssynpunkt. Länsstyrelsen efterfrågar en beskrivning av hur ett sammanhållande golv kan verka förtydligande av området kulturhistoriska utveckling. Samfundet St: Erik skriver i sitt yttrande att golvet bör stärka industriarkitekturen genom att ge golvet ett enklare uttryck.

Stadsbyggnadskontoret har tillsammans med exploateringskontoret, som ansvarar för utbyggnaden av allmän plats, sett anledning att studera allmänna platsers utformning med hänsyn till stadens långsiktiga kostnader för drift- och underhåll samt investeringskostnader för utbyggnaden. I det arbetet kommer också remissinstansers och synpunktslämnares synpunkter och förslag på möblemang och gestaltning att prövas.

Stadsbyggnadskontoret betraktar det sammanhållande golvet som en viktig del i att förklara området historia liksom att hålla samman tillkommande bebyggelse. Något som varit en bärande idé i programarbetet. Kontoret har förhoppning om att det pågående arbetet med den allmänna platsens utförande ska resultera i ett förslag som bevarar golvets funktion som en sammanhållande komponent samtidigt som det blir ekonomiskt genomförbart för staden. Liksom frågor om material, möblering och övriga funktioner i föreslagna parker och på allmänna platser kommer

kontoret vidarebefordra synpunkter och önskemål till berörd förvaltning.

Gator och trafik

Trafiknämnden begär att enbart planbestämmelsen GATA används i plankartan för de ytor på allmän plats som ska angöras eller trafikeras av allmän fordonstrafik. Detta för att öka flexibiliteten för framtiden. Oavsett vad planförslaget reglerar i detaljplanen avseende det offentliga rummets funktioner så har *trafiknämnden* synpunkter på både trafikfunktion, utformning och de gestaltungsprinciper som föreslås. Om *trafiknämndens* föregående synpunkt beaktas dvs. att planen inte reglerar dessa i planbestämmelsen, anser *trafiknämnden* ändå att det krävs ett omtag av systemhandlingsgranskning och efterföljande revideringsarbete för projektet.

Trafiknämnden anser att en flexibel markanvändning (Q) har påverkan på lämplig gatusektion ur både trafiksäkerhetssynpunkt och sett till leveransfunktion, dimensionerande fordonssvängradier, trafikflödeskapacitet och underbyggnad/teknisk livslängd samt möjlig trafikreglering av gatan. *Trafiknämndens* förslag är att gatumarken kring kvarter med flexibel markanvändning utökas/breddas för att medge en flexibilitet även för gatornas utformning oavsett verksamhet.

Trafiknämnden vill se ytterligare granskningar och justeringar avseende gatuutformningen då samordning av utrymmen för allmänna anläggningar och markanvändningar behövs.

Trafiknämnden anser att projektet inte bör gå vidare med befintliga systemhandlingar utan revideringar. *Trafiknämnden* har flera tankar och idéer kring de lösningar som föreslås i detaljplanen och vill vara med och bidra till en hållbar ny stadsdel.

Gång- och cykeltrafik

Trafiknämnden anser att parkmarkens utbredning i norr mot Palmfeltsvägen behöver minskas något till förmån för mer gatumark då utrymmeskrav för gång- och cykelanslutningar är ej utredda. När området är reglerat som gata kan det fortfarande innehålla grönyta men skötselansvaret och rådigheten över ytan faller naturligt på trafiknämnden. Samma sak gäller för Diagonalen – de föreslagna remsorna med parkmark i gatusektionen begränsar kontorets reinvesterings-, drift- och underhållsansvar och belastar istället stadsdelen. *Trafiknämnden* begär därför en ändrad reglering i plankartan.

Trafiknämnden anser att de platser i det offentliga rummet där ingen biltrafik ska förekomma, bör urskiljas tydligt från de ytor där bilar kan/får förekomma. Det är önskvärt att en större urskiljning görs mellan olika typer av ytor, deras innehåll och lämpliga funktioner.

Förutsättningarna för cykling i området beskrivs som goda, men i handlingarna tillhörande planförslaget saknar *trafiknämnden* tydligare redovisning av systemet i kartor och typsektioner med angivna mått. *Trafiknämnden* saknar också en redovisning av hur Slakthusområdets cykelinfrastruktur kopplar till omkringliggande nät.

Trafiknämnden önskar att parkvägen mellan Palmfeltsvägen och Slakthusgränds förlängning utformas för att innehålla både gång- och cykeltrafik.

Utbildningsförvaltningen anser att trafiksituationen runt skolan är problematisk, både med tanke på garageutfarten som planeras i anslutning till skolfastigheten, men också med biltrafikerade vägar och ett cykelstråk längs tomten.

Utbildningsförvaltningen anser att detta utgör en säkerhetsrisk för framförallt de yngsta eleverna, som har större tendens att utan konsekvenstänk springa ut på trafikerade gator. Detta medför ett behov av någon form av avgränsning runt tomten, exempelvis i form av staket. *Utbildningsförvaltningen* skulle också vilja att alternativa platser för garageutfarten utreds. Detta eftersom utfarten i sitt nuvarande läge ökar biltrafiken, och därmed otryggheten för eleverna, runt skolfastigheten. En annan källa till osäkerhet i trafiken runt skolan är att den planerade inlastningen ska ske över cykelstråket. Detta försämrar såväl trafiksäkerheten som arbetsmiljön för leveranspersonalen, varför

Utbildningsförvaltningen förordar att det förläggs en indragen avlastningsficka så att cykelstråket inte behöver korsas vid avlastning. *Utbildningsförvaltningen* vill också poängtera vikten av säkra skolvägar, och välkomnar ur denna synpunkt att det i området finns gågator och att hastighetsgränsen är låg på närliggande fordonstrafikerade gator.

Castellum anser att det borde ordnas en smidigare och något rakare passage genom Naturparken och om möjligt även över skolgården, för att underlätta för boende i sydväst att nå målpunkter i Slakthusområdet. Kanske överväga gågata på Hallmästarvägen för dessa gissningsvis stora personflöden. Det är viktigt att

kollektivtrafiken är smidig och enkel att nå för alla, inte bara de som bor i planområdet.

Boende efterfrågar gång- och cykelförbindelse och passage för handikappfordon för att nå service i den nya stadsdelen, speciellt med hänsyn till äldre som saknar matbutik i närheten.

Mobilitet

Trafiknämnden vill se högre ambitionsnivå i mobilitets- och parkeringsstrategin. Kontoret vill se ett lägre parkeringstal. Därutöver önskar kontoret att detaljplanen tydligare redovisar var olika fastigheters leveranser planeras ske. Ett önskemål är också att projektet säkerställer att mobilitetshuset erbjuder samordnade leveranser och omlastning för distribution av varor inom Slakthusområdet med mindre och färre fordon.

Kollektivtrafik

Trafikförvaltningen region Stockholm (SLL) tillsammans med Förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT) skriver i sitt yttrande att Hallvägen inte kommer att vara en central gata för kollektivtrafiken då den utformas för smal för att buss ska kunna trafikera gatan. Skrivningen i planbeskrivningen kan därmed styrkas.

SLL och FUT skriver också att buss trafikerar Palmfeltsvägen mellan Gullmarsplan och Östberga. Denna linje nämns inte i planbeskrivningen som bör uppdateras med detta.

SLL och FUT vill att det under avsnittet *Ansvarsfördelning* framgår att trafikförvaltningen bevakar påverkan på tunnelbaneanläggningen underförvaltningsskedet och därmed även byggnationer som avses tillkomma ovanpå tunnelbaneanläggningen i framtiden.

Biltrafik

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB anser att en trafikanalys för hela området, dvs hela Slakthusområdet samt Globenområdet, utförs så att de olika exploateringarna i respektive etapp kan planeras utifrån hela områdets trafiklösning.

Trafiknämnden anser att den föreslagna sektionen för Hallvägen är för smal för att inrymma samtliga funktioner som en lokal huvudgata behöver innehålla, bland annat sett till framkomligheten genom området. Gränsen mellan gatemark och kvartersmark i detaljplanen behöver justeras för att uppnå en högre standard genom bredare gatusektion.

Trafiknämnden efterfrågar redovisning av gatusektioner och uppskattade och beräknade fordonsflöden för olika gator.

Planförslaget med lokalgator av karaktären lågfartsgator är något som kontoret kan tänka sig att pröva men på färre platser än i planförslaget. De föreslagna gatutypernas trafikfunktion och utformning behöver också studeras vidare sett till trafiksäkerhet, tillgänglighet, drift- och underhållsaspekter.

Trafiknämnden anser att planförslaget behöver medge att fler gator kan fungera som möjliga uppsamlingsgator mellan huvudgatorna i det primära vägnätet, för att möjliggöra för avstängning vid större evenemang.

Trafiknämnden anser att signalreglering bör utredas för Hallvägens korsningar mot Palmfeltsvägen och Arenavägen, möjligen även för korsningen Charkmästargatan/Hallvägen.

Trafikverket är överlag positiva till både den ansats och det innehåll som inryms i detaljplanen. Under de timmar på dygnet då trafiksituationen i området (omlandet) är högt belastad vad gäller antalet fordon i rörelse, kommer bilåkande till stor del vara nedprioriterat av resande till/från området. Dock kan det motsatta tänkas gälla under lågtrafiktid, då den goda tillgängligheten till stora transportleder istället kan inbjuda till att flertalet lockas att använda dessa då det både kan ske enkelt och ge tidsbesparing. Det är viktigt att staden på olika sätt generellt arbetar för att minska efterfrågan på vägtransporter inom området.

Trafikverket påpekar att detaljplaneområdet är beläget nära trafikplats Sofielundsplan, vilken är en del av det primära vägnät som både Stockholms stad och Trafikverket enats om. Sofielundsplan är redan idag hårt belastad av vägtrafik och ytterligare tillkommande trafikströmmar kan ge negativa effekter för både trafikplatsen och väg 73 och väg 75, Södra länken. Överlag är både väg 73 och väg 75, södra länken väldigt högt belastade vad gäller trafik och kapaciteten överbelastas delvis vid högtrafik. Vid stora exploateringsplaner är det därför viktigt att konsekvenserna av den trafikstring planerad exploatering medför på omgivande vägnät, studeras noggrant. I fallet med aktuell detaljplan måste kompletteringar ske och trafikanalyser framtas som visar hur trafiken från det planerade området påverkar omkringliggande primära vägnät. Trafikplats Sofielundsplan är som nämnt väldigt viktig för framkomligheten i hela Stockholmsregionen. Den redan idag höga trafikbelastningen gör att trafikplatsen utgör en typ av flaskhals som helst inte ska tillföras ytterligare tillkommande trafik.

Då aktuell detaljplan möjliggör ny vägkoppling mot Enskedevägen, påverkas indirekt det primära vägnätet och trafikplats Sofielundsplan. *Trafikverket* önskar att staden under fortsatt planprocess framtar en trafikanalys som konkret visar vilka effekter detaljplanens genomförande kommer att ha på exempelvis situationen vid trafikplats Sofielundsplan. Trafikanalysen bör framtas utifrån senaste basprognos.

Trafikverket påpekar att detaljplanen berör omledningsvägnät för väg 75, Södra länken. Exempelvis ingår Palmfeltsvägen i omledningsvägnätet. *Trafikverket* förutsätter att detaljplanens genomförande på intet sätt påverkar den funktion som omledningsvägnätet har i form av exempelvis begränsad framkomlighet med mera.

Boende undrar hur utbyggnaden av etapp 1 kommer att påverka närliggande gator som Lindevägen. *Boende* undrar om Diagonalen, som ska anslutas till Lindevägen, kommer att vara svårframkomlig under en period när ”ihopkopplingen” görs. *Boende* undrar också om planen är att parkeringshusen på Lindevägen ska försvinna.

Parkering

Stockholm Parkering anser att reglering av samarbete om priserna mellan de olika aktörerna i området skulle vara svårt att åstadkomma på grund av de olika fastighetsägarna och att detta skulle strida mot gällande konkurrensregler. *Stockholm Parkering* anser därför att skrivning i planbeskrivningen som anger att: ”*parkeringsbolaget bygger, driver och förvaltar parkeringsanläggningarna. Samarbete ska ske med omkringliggande områden för en gemensam taxesättning*”, därför bör utgå. *Stockholm parkering* tolkar det som att ett led i att uppnå en effektiv parkering är att prissättningen inte förväntas avvika från den som idag råder i området.

OKQ8 uppmärksammar att det enligt samrådshandlingen ska anläggas garage/mobilitetshus som förvaltas av *Stockholm Parkering AB*. Mobilitetshus ska drivas och skötas genom parkeringsköp (”förslagsvis av *Stockholm Parkering*”). Uppgiften om operatör kan möjligen föregripa en upphandling och hör kanske inte hemma i planbeskrivningen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har förståelse för trafiknämndens vilja att planen ska möjliggöra flexibilitet gällande gatornas användning. I avvägningar som gjorts hittills i processen har flexibiliteten vägts mot det tvådelade syftet med att i planen bestämma gatornas användning. Det första, och viktigaste syftet, är att den täta

stadsmiljö som skapas förutsätter tillgång till kvalitativ friyta för att kunna motivera en hög exploatering. Stadsbyggnadskontoret har därför sett anledning att genom planbestämmelser ytterligare förtydliga och till viss del säkerställa att gatumark framöver ska användas som en del av tillgänglig friyta för områdets boende och besökare. Gestaltningen av dessa ytor har utgått ifrån att skapa gatuutrymmen för vistelse snarare än förflyttning. Det andra syftet är att de många gånger smala gatupartierna av olika skäl inte bedömts som varken lämpliga eller möjliga för motordriven trafik i större omfattning. Det är alltså också en fråga om den önskade flexibiliteten överhuvudtaget är lämplig utan att funktioner, som i förslaget bedömts som grundläggande, försvinner.

Rörande leveranser och kvartersmark benämnd med användningsbestämmelsen Q menar stadsbyggnadskontoret att en levande och dynamisk stad med varierat utbud av verksamheter innebär att anpassningar behöver göras vad gäller reglering av exempelvis leveranser. Bestämmelsen Q1 och dess indexering innebär i praktiken heller inte någon större skillnad mot till exempel C (centrumändamål), vilket är en vanligt förekommande bestämmelse. Den påtalade problematiken bedöms inte föranleda någon åtgärd.

Trafiknämnden efterfrågar en justering av parkmarkens utbredning i områdets norra del. Parkmarkens utbredning i detaljplanen följer dagens utformning. Stadsbyggnadskontoret ser inget hinder att marginellt minska parkmarkens utbredning till förmån för gatumark. Trafiknämnden behöver kunna redovisa för de planer som finns som motiverar ökad gatubredd och därigenom precisera hur mycket mer gatumark som önskas. Lokala anpassningar utan konkreta planer på åtgärder riskerar att bli framtida restytor. Om aktuella planer saknas bör utvidgning av gatumark avvakta ett större helhetsgrepp i närområdet som på sikt kan komma att ske när angränsande tunnelbanespår försvinner.

Trafiknämnden efterfrågar i sitt yttrande att fler gator ska medge uppsamlingstrafik. I enlighet med programmet är gatunätet inom Slakthusområdet som helhet inte utformat för genomfartstrafik. Motorfordonstrafik mellan stadsdelar ska i första hand ske via Nynäsvägen, Enskedevägen och Palmfeltsvägen. I första hand är gatunätet av lokal karaktär, med målpunkter inom området. Detaljplaneringen följer således den övergripande planeringsinriktningen från planprogrammet, i vilket trafiknämnden medverkat och ställt sig positiva till. Några större förändringar eller avsteg från övergripande planeringsprinciper har inte gjorts inom ramen för aktuell detaljplan.

Frågor om till exempel detaljerade korsningsutformningar är inte planfrågor utan detaljutformningsfrågor som hanteras inom ramen för gatuprojektering. Trafiknämnden är, i enlighet med stadens riktlinjer, en granskande part i det arbetet och kommer att få ta del av och få möjlighet att tycka till om utformning. Som ansvarig för den strategiska trafikplaneringen svarar trafiknämnden även för att utformning anpassas till övergripande vägnätets funktion.

Arbetet med gator och allmänna platsers utformning följer i stort planeringsprinciperna enligt planprogrammet för Slakthusområdet. En identifierad viktig beståndsdel i detta är det sammanhållande golvet. Arbete med golvet utformning och möblemang pågår fortsatt där drift- och underhållsperspektiv beaktas. Det arbetet görs inom ramen för det kvalitetsprogram som tagits fram som en fördjupning och vidareutveckling av planprogrammets intentioner. Stadsbyggnadskontoret bedömer att det sammanhållande uttrycket identifierat i planprogrammet kan riskera att förringas om utformningen går mot en konventionell uppdelning mellan olika typer av ytor samt att den sammanlagda friytan minskas.

Kollektivtrafik

Trafiknämnden och trafikförvaltningen har i sina yttranden kommenterat Hallvägens bredd i förhållande till framkomlighet för kollektivtrafik och övrig motordriven trafik. Planprogrammet för Slakthusområdet lägger fast viktiga principer för stadsdelens fortsatta utveckling. Det är förankrat bland stadens förvaltningar, allmänhet och verksamma inom Slakthusområdet. Gatustrukturen för Hallvägen utgår från befintligt gatunät som avgränsas av befintliga byggnader, av vilka en stor del ska bevaras. Det gör att det tillgängliga utrymmet för den nya gatusektionen utmed på Hallvägen fortsatt är starkt begränsat. Som minst är Hallvägen utformad cirka 18 meter bred. Breddning av gator i området för att tillgodose olika framkomlighetsanspråk som finns enligt planeringsdokument såsom Gata Stockholm är inte tillämpbar för stora delar av Hallvägen utan att befintliga byggnader rivs, vilket inte är aktuellt. I den avvägningen bedömer stadsbyggnadskontoret att programmets tydliga ambition om att synliggöra Slakthusområdets historia genom bevarande av byggnader väger tyngre. Det begränsade utrymmet gör att alla önskvärda funktioner inte kommer inrymmas. I planeringsarbetet har samverkan skett med trafiknämnden där önskemål framförts om en separat cykelbana utmed Hallvägen. Det har projektet tillgodosett men då på bekostnad av framkomlighet för den motoriserande trafiken. Det följer också intentionerna i stadens övergripande trafikstrategi, Framkomlighetsstrategin. Hallvägens exakta utformning är ännu

inte fastslagen utan utredning pågår för närvarande för Hallvägens framtida sektion och de funktioner som ska prioriteras.

Hallvägen kommer i stor utsträckning ha samma utbredning som idag. Antalet funktioner som ska inrymmas i gatan jämfört med idag kommer att utökas. Ytor för motoriserad trafik kommer i och med förslaget att minska till förmån för grönska, omhändertagande av dagvatten samt förbättrade förutsättningar för gång- och cykeltrafik. Minskade körytor för motoriserade trafiken innebär minskad framkomlighet, vilket även påverkar kollektivtrafiken. I tidigare dialog har Trafikförvaltningen aviserat att det inte finns några konkreta planer på genomgående linjesträckning längs Hallvägen. Förhållanden kan komma att ändras i framtiden och stadsbyggnadskontoret bedömer att inte finns några hinder som i dagsläget helt omöjliggör trafikering med buss, även om framkomligheten kan komma att vara begränsad. Studie av Hallvägens utformning pågår med fokus på vilka funktioner som ska prioriteras. Om Trafikförvaltningen ser Hallvägen som ett viktigt framtida stråk för buss i linjetrafik är det av angeläget att Trafikförvaltningen meddelar det.

Gång- och cykeltrafik

Stadsbyggnadskontoret anser att utformning av cykelvägnätet inom Slakthusområdet är väl beskrivet i planbeskrivningen med redogörelse av funktion och standard av de olika cykelvägar som planeras inom avgränsningen för aktuell detaljplan. Tänkt cykelvägnät för hela området inklusive etapp 1 finns också redovisat i planprogrammet. Planbeskrivningar innehåller beskrivningar av alla detaljplanens förutsättningar och förslag, liksom förväntade konsekvenser och det finns naturligt en begränsning i hur mycket utrymme som ges åt olika teman.

Angående möjligheten att möjliggöra cykling genom parken Frötallen finns inga formella hinder att tillåta cykling, men i första hand prioriteras gångtrafikanter. Parken fyller ingen funktion i det övergripande cykelvägnätet. Boskapsvägen är det stråk som finns utpekad för passage genom området. Norra delen av parken slutar i trappa vilket inte heller gör det möjligt att ha ett cykelstråk i nord-sydlig riktning. Målpunkter utmed parken nås alla från cykelstråk utmed Boskapsvägen, som planeras med högre standard än vad som trafiknämndens riktlinjer anger.

Utbildningsförvaltningen har i sitt yttrande kommenterat trafiksäkerheten kring föreslagen skola. Stadsbyggnadskontoret menar att garageutfarten ligger avskild från skolans huvudbyggnad med breda gångvägar som passerar och där goda siktförhållanden finns på sträckan. Gångvägar till och från skolan anses trygga och

väl avgränsade från gator med mer intensiv trafik. Cykelstråk i omedelbar anslutning till skolan ger goda förutsättningar för att cykla säkert till och från skolan. Utformning av gatumiljö närmast skola samt placering av skolbyggnad och garageutfart bedöms vara väl i linje med stadens riktlinjer för säkra och trygga skolvägar. Detaljplanen omöjliggör inte heller att i ett senare skede uppföra staket eller liknande om förvaltningen bedömer att sådant behov uppkommer.

Parkering och mobilitet

För Slakthusområdet har en särskild mobilitets- och parkeringsstrategi tagits fram som följs av handlingsplaner för varje deletapp. Byggaktörer som erhåller markanvisning förbinder sig att arbeta med mobilitetsåtgärder motsvarande ambitiös nivå enligt stadens övergripande riktlinjer för projektspecifika och gröna parkeringstal. Slakthusområdet har goda förutsättningar för minskat bilinnehav. Samtidigt tillämpas en viss försiktighet för att undvika att för få parkeringsplatser skapas inom aktuell etapp. Inom Slakthusområdet är avsikten att inte upplåta gatumark för bilparkering. Boendeparkering kommer exempelvis inte att medges på gatumark. Kontoret vill undvika att för få parkeringsplatser i anvisade garageanläggningar tillskapas, vilket skulle kunna riskera att gatumark kan behöva upplåtas för att klara krav på efterfrågan av parkering. Möjlighet finns samtidigt kvar att indirekt påverka parkeringsutbudet genom att låta planerat mobilitetshus även utgöra en parkeringsresurs för kommande etapper. Inget hindrar heller att andra delar av Slakthusområdet kan komma att ha än högre ambitionsnivå. Mobilitets- och parkeringsstrategin får då ses över och revideras i det fall det finns en bred samsyn kring en sådan inriktning. Tidigare gjorda avvägningar gäller fortsatt för aktuell etapp.

Leveranser

Gatustrukturen i Slakthusområdet medger att enskilda kvarter nås från olika håll. Exakt var och hur leveranser och angöring är tänkt att ske är av mindre betydelse. Då verksamhetens innehåll ändras över tid varför en flexibilitet måste finnas. Detaljplanen ska främst redogöra för att det är möjligt att nå de enskilda kvarteren om och när behov uppstår.

Rörande leveranser och kvartersmark med användningen Q menar stadsbyggnadskontoret att en levande och dynamisk stad med varierat utbud av verksamheter innebär att anpassningar behöver göras vad gäller reglering av exempelvis leveranser. Bestämmelsen Q1 med dess indexering innebär i praktiken heller inte någon större skillnad mot till exempel C (centrumändamål), vilket är en vanligt

förekommande bestämmelse. Den påtalade problematiken bedöms inte föranleda någon åtgärd.

Kontoret bedömer att en indragen ficka med trafik över gång- och cykelväg i anslutning till skolan varken är möjlig eller eftersträvansvärd då det i sig innebär en större trafikfara än föreslagen lösning. Möjlighet finns även att styra leveranser till tidpunkter med lägre trafikintensitet om behov skulle finnas. Vald lösning har bedömts säker utifrån gällande planeringsförutsättningar.

Studie för hantering av framtida arenalogistik pågår. Inom ramen för det arbetet görs även en övergripande trafikanalys. För Slakthusområdet togs flera utredningar fram i anslutning till planprogrammet. Dessa utredningar har hitintills ansetts aktuella. Emellertid behöver utredningar ses över och uppdateras över tid för stadsutvecklingsprojekt med lång planeringshorisont. Trafikanalys ingår normalt i en sådan trafikutredning. När och hur en övergripande trafikutredning för Slakthusområdet initieras är för närvarande inte bestämt.

Trafikanalys

En trafikanalys gjordes som underlag för det planprogram som godkändes av fullmäktige i februari 2017. Kontoret har inte sett anledning att i nuvarande skede uppdatera tidigare gjord analys. För närvarande pågår studie av framtida arenalogistik. Som en del av det arbetet görs även en övergripande trafikanalys för Slakthusområdet. I händelse av att den analysen kraftigt avviker från tidigare gjorda analyser kommer det att behöva beaktas i det fortsatta planarbetet. På sikt kommer en reviderad trafikutredning att behöva göras för Slakthusområdet som helhet. Däri kommer sannolikt även ytterligare översyn och fördjupningar av tidigare trafikanalyser att behöva göras. Stadsbyggnadskontoret är medvetet om att Slakthusområdets framtida påverkan på primära vägnätet kan behöva redovisas. Däremot menar kontoret att utbyggnaden för etapp ett av Slakthusområdet i sig inte antas medföra sådan påverkan på framkomligheten på Södra länken att det motiverar en analys inom planarbetet. Även om ny trafik tillkommer så avvecklas delar av den tunga trafik som tidigare trafikerat området. Projektet Slakthusområdet arbetar även med åtgärder för att minska biltrafiksträng till och från Slakthusområdet, exempelvis genom reducerade parkeringstal och satsningar på mobilitetsåtgärder.

Felaktigheter i handlingar

Ett par remissyttranden har påtalat felaktigheter i planhandlingarna. Dessa kommer att formuleras om eller strykas.

Teknisk försörjning

EI/Tele

Ellevio informerar om att detaljplanen för etapp 1 behöver stämmas av kapacitetsmässigt med planen för Kylhuset 16 (Dnr 2019-04267), som tidsmässigt hamnar mellan etapp 1 och fortsatt utbyggnad av Slakthusområdet. Kapaciteten till Kylhuset 16 tas från det nät som påbörjas i etapp 1, från planerad ny nätstation.

Ellevio påpekar att det är viktigt att stadens policy för magnetfält samt myndigheters rekommendationer avseende industribuller beaktas vid planering av nätstationernas lägen i förhållande till kringliggande verksamheter. *Ellevio* vill bli kontaktade för samordning av effektbehov och tidplan för detaljplanen Kylhuset 16, samt fortsatt ledningssamordning för etapp 1.

Ellevio vill även samråda om förutsättningarna för den inhysta nätstationens läge inom byggnaden i kvarter P, med avseende på bland annat tillgänglighet, säkerhet samt skydd mot höga vattenflöden.

Boende anser att placeringen av elnätstationen i mitten av Naturparken, där parken är som smalast, är olycklig. Läs mer under avsnitt *Olägenheter för grannar*.

Även *Castellum* anser det är olämpligt att låta *Ellevio* förlägga en ny nätstation i naturparken "Frötallen". Nätstationen är förlagd exakt där Naturparken är som absolut smalast. Flanörer kommer alltså att behöva passera en elnätstation när man är ute och promenerar längs den nya stigen som förläggs. *Castellum* saknar utformningsbestämmelser för nätstationen, som tyvärr inte finns redovisad på 3d-modellen som står hos SBK. Kommunen bör lägga krav på *Ellevio* om att skärma av elnätstationen för att nå max 0,2uT, på grund av barnens närliggande lekområden.

Energiförsörjning

Stockholm Exergi yttrar sig angående fjärrvärmenätet i området. Inom planområdet finns befintliga fjärrvärme- och/eller fjärrkylaledning. För att kunna planera eventuella ledningsomläggningar och nya ledningsdragningar samt säkra befintlig drift med så få driftstörningar som möjligt påpekar *Stockholm Exergi* att det är det bra med tidig information och samrådsmöten. Åtgärder i *Stockholm Exergis* distributionsanläggningar utförs av *Stockholm Exergi* och bekostas av byggherre enligt gällande avtal, viktigt att genomförandeavtal tecknas snarast möjligt.

Avfallshantering

Hyresgästföreningen undrar hur hushållsmatavfall hanteras.

Trafiknämnden anser att det innebär ett alltför stort beroende mellan olika deletapper i stadens utbyggnad, i och med att planerad bebyggelse i Slakthusområdet ansluts till sopsugssystem, vars sopsugscentral ingår i detaljplan för Konstgjutaren (Årstastråket). Slakthusområdet bör under utbyggnadstiden (uppemot 10 år) klara sin egen avfallshantering genom tillfällig mobil sopsug.

I planbeskrivningen står att endast tre fraktioner sorteras i sopsugen och att andra fraktioner ska hämtas i miljörum på kvartersmark. *Trafiknämnden* önskar att sådan insamling sker på ett fåtal samordnade platser där trafikföringen fungerar väl. Planförslaget behöver redovisa var det planeras ske.

Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på att maskinell insamling för tre fraktioner via stationär sopsug planeras för samtliga fastigheter inom detaljplaneområdet då detta går i linje med stadens princip om maskinell hantering.

Stockholm Vatten och Avfall påpekar att utrymme för insamling av grovavfall för bostäderna rekommenderas i miljörum. Stadens riktlinjer kring kärphantering ska följas, t.ex. utrymmeskrav och rekommendationer gällande dragväg. Se *Projektera och bygg för god avfallshantering*. För eventuellt skolkök rekommenderas en så kallad kombitank för hantering av matavfall och fett. *Stockholm Vatten och Avfall* ser positivt på att det planeras för god framkomlighet i området samt miljörummen placeras längs mindre trafikerade gator. Angöring bör säkerställas genom upprättande av parkeringsförbud. Fullständiga riktlinjer för avfallshantering framgår av stadens riktlinjer *Projektera och bygg för god avfallshantering*.

Räddningstjänst

Storstockholms Brandförsvär (SSBF) vill poängtera att i fall räddningstjänsten stegbil behöver användas för stegutrymning skall stegbilen kunna angöras närmare fasaden än 50 meter. Enligt illustrationer ser bland annat träd ut att planteras i vissa gatuutrymmen. Om räddningstjänstens stegutrustning är en förutsättning för alternativ utrymning från dessa byggnader bör trädens och övriga växtlighetens placering studeras närmare så att de inte påverkar åtkomligheten negativt. Lösningen ska vara hållbar över tid då träd och annan vegetation växer i storlek.

Ett antal byggnader föreslås utformas med träfasad. *SSBF* upplyser att räddningstjänstens förmåga för utvändig brandsläckning på höga

fasadkonstruktioner är begränsad. Därmed är det av vikt att fortsatt projektering som berör fasadutformning görs i dialog med räddningstjänsten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

EI/Tele

Stadsbyggnadskontoret avser att tillsammans med exploateringskontoret, som ansvarigt för utbyggnaden av allmän plats, och i övrigt berörda aktörer studera lämpligheten i föreslagen placering av elnätsstationer.

Avfallshantering

Stadens riktlinjer ligger med i markanvisningsavtal och kommer att finnas med i avtal om exploatering. Miljörum och möjlighet att hämta från miljörum har hanterats inför samråd och kommer att bevakas under fortsatt process. Matavfall planeras vara en fraktion i sopsugen. I det fortsatta planarbetet kommer möjligheten för en temporär sopsugslösning att undersökas som alternativ till det möjligtvis olyckliga beroendet mellan utbyggnadsordningar påpekat av trafiknämnden.

Hälsa och säkerhet

Föroreningar

Länsstyrelsen anser att bevarade byggnader behöver undersökas både inomhus (i luft och material) och i marken för att kunna säkerställa att några risker inte finns för människors hälsa.

Enligt den översiktliga miljötekniska markundersökningen har grundvatten från två grundvattenrör analyserats. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver redogöra för om de kan anses representativa för hela planområdet på tio hektar.

Sammantaget kan Länsstyrelsen utifrån nuvarande underlag inte bedöma om marken är lämplig för sitt ändamål med hänsyn till risken för människors hälsa.

Planförslaget innebär att markanvändningen ändras till bland annat förskola och skola. Barn är känsligare för exponering av föroreningar än vuxna varför det är viktigt att planområdet inte innehåller hälsoskadliga ämnen. Länsstyrelsen anser därför att kommunen behöver genomföra de fördjupade undersökningar som föreslås i planbeskrivningen och genomföra en riskbedömning till granskningsskedet för att visa att marken är lämplig för sitt föreslagna ändamål.

Buller och vibrationer

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB anser att bullerutredningen för etapp I ska kompletteras avseende sken för tung trafik nattetid till och från stadens arenaområden.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB anser att det i bullerutredningen ska förtydligas vad som avses med skrivelser kring buller från arenan vid konserter och fotbollsmatcher och hur dessa ska hanteras och finansieras.

Länsstyrelsen anser att den bullerutredning (Åkerlöf Hallin Aukustik 2019-09-26) som bilagts planhandlingarna behöver utvecklas och förtydligas avseenden vilket prognosår som har använts för uträkningarna.

För buller från Tele2- arena redovisar utredningen enbart bullernivåer inomhus. Länsstyrelsen anser dock att även bullernivåerna utomhus vid fasad och för uteplats behöver redovisas.

Kommunen behöver inför granskningskedet förtydliga om det finns några verksamheter kvar eller visa att verksamheterna kommer att avvecklas innan planens antagande med hänsyn till industribuller.

Finns verksamheter kvar som ge upphov till industribuller behöver kommunen utreda vilka bullernivåer verksamheterna alstrar och säkerställa eventuella åtgärder som krävs för att klara riktvärden för industribuller.

Kommunen behöver enligt länsstyrelsen säkerställa nödvändiga åtgärder för att klara förordningens riktvärden i plankartan.

I planförslaget planeras ett mindre antal ensidiga, små lägenheter om högst 35 kvm. För att kunna följa förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggande är det i vissa kvarter en förutsättning att minst hälften av bostadsrummen är vända mot en tyst sida eller att lägenheter om högst 35 kvadratmeter planeras. *Länsstyrelsen* anser därför att kommunen behöver säkerställa att detta genomförs genom planbestämmelser på plankartan.

Länsstyrelsen anser att kommunen bör redogöra för varför bullerskyddet för skolgården inte kan anses nödvändigt eller säkerställa bullerskyddet i plankartan.

Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningskedet behöver redovisa bullernivåerna för samtliga skolor och förskolor inom planområdet samt redogöra för vilka eventuella skyddsåtgärder som är nödvändiga.

Sammantaget anser *Länsstyrelsen* att det utifrån nuvarande underlag inte går att avgöra om platsen är lämplig med hänsyn till ljudmiljön för området. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver utreda och visa att de förordningar och riktvärden som finns kan uppfyllas samt säkerställa att eventuella nödvändiga åtgärder genomförs genom planbestämmelser på plankartan.

Utbildningsförvaltningen hänvisar till bullerutredningen som visar att ett två meter högt bullerskydd behövs längs med två av skoltomtens fyra sidor för att säkerställa att riktvärdena för ljudnivån på skolgården inte överstigs. Utbildningsförvaltningen förutsätter därför att uppförandet av ett sådant skydd möjliggörs i detaljplanen.

Miljö och hälsoskyddsnämnden saknar en redovisning i planhandlingarna för hur bostäder kommer att kunna kombineras med tänkta lokala evenemangs- och kulturarrangemang, utan att störningar uppstår. Nämnden anser att redovisningen om buller inom detaljplanen bör kompletteras med en bedömning av risken för buller från evenemangs- och kulturarrangemang till bostäder.

Trafikförvaltningen Strategisk utveckling region Stockholm (SLL) tillsammans med Förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT) menar att planbeskrivningen behöver kompletteras med en beskrivning av risk för stomljud och vibrationer från tunnelbanan. Detta behöver finnas med även om stomljud regleras i järnvägsplanen. Planbeskrivningen behöver även kompletteras med beskrivning av SL:s verksamhet som genererar buller eller som riskerar att generera buller; tunnelbana (trafik + underhåll), fläktar och rulltrappor.

Risk

Enligt *Länsstyrelsen* behöver kommunen inför granskningskedet förtydliga om det finns några farliga verksamheter kvar eller visa att verksamheterna kommer avvecklas innan planens antagande. Finns farliga verksamheter kvar inom eller i anslutning till planområdet behöver kommunen utreda risker kopplade till verksamheterna inom ramen för planarbetet och säkerställa eventuella säkerhetsåtgärder.

Översvämning

Länsstyrelsen skriver i sitt yttrande att kommunen inför granskningsskedet behöver beskriva och säkerställa hur planens genomförande inte påverkar omgivningen negativt med hänsyn till risken för översvämning.

Boende uttrycker oro för översvämning, då stadens simuleringar av 100-årsregn visar att bostadsfastigheter på Lindevägen påverkas. Flera närboende upplever att problem med översvämning finns redan idag, då området ligger utsatt nedanför det intilliggande berget. *Boende* anser att det är fel att belasta ett redan utsatt område med potentiellt ännu mer vattenuppsamling som en sänka skulle innebära. *Boende* vill att dagvattnet utreds noggrannare så att en mindre riskfylld placering av skyfallssänkan kan hittas. Förhoppningen är att Stockholm stad ska minska riskerna för översvämning, inte öka dem.

Ras och skred

Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningsskedet i planbeskrivningen behöver förtydliga sitt ställningstagande kring markens lämplighet för den planerade bebyggelsen samt om förstärkningsåtgärder anses nödvändiga eller inte. Kommunen har inte tagit ställning till om marken är lämplig med hänsyn till risken för ras och skred. Är förstärkningsåtgärderna nödvändiga behöver dessa säkerställas i planhandlingarna på lämpligt vis.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Föreningar

Stadsbyggnadskontoret delar Länsstyrelsens uppfattning om att de bevarande byggnaderna behöver studeras gällande eventuella föreningar och i vilken mån detta kan påverka bedömningen av lämplig användning av dessa.

Angående övriga markföreningar och eventuellt behov av kompletterande utredning kommer handlingarna till granskningsskedet kompletteras med en riskbedömning samt kompletterande utredning om detta anses nödvändigt. För övrigt gäller att stor del av befintliga massor inom området kommer schaktas bort på grund av den nya höjdsättningen och att det vid behov finns möjlighet att hantera förorenade massor ned till berg.

Buller och vibrationer

Med anledning av inkomna synpunkter kommer kontoret tillsammans med byggaktörer och andra involverade att studera och uppdatera bilagda tekniska utredningar gällande buller. Uppdatering kommer ske med utgångspunkt i inkomna synpunkter

som bland annat påtalar brister i underlaget gällande bland annat prognosår.

Risk

Enligt Länsstyrelsen behöver kommunen inför granskningskedet förtydliga om det finns några farliga verksamheter kvar eller visa att verksamheterna kommer avvecklas innan planens antagande. Kontoret kommer till granskningskedet att mer utförligt beskriva de befintliga förhållandena och beslutade utvecklingsplanerna som finns för de aktuella fastigheterna, som ligger strax utanför detaljplaneområdet, och som har industrianvändning i gällande detaljplaner.

Översvämning

Staden kommer inför granskningskedet att beskriva och säkerställa att planens genomförande inte påverkar omgivningen negativt med hänsyn till risken för översvämning till följd av kraftiga regn.

Ras och skred

Stadsbyggnadskontoret bedömer med stöd i teknisk utredning inte att det föreligger någon förhöjd risk för ras eller skred. Detta kommer förtydligas i planhandlingarna inför granskningskedet.

Trygghet, jämställdhet och tillgänglighet

Jämställdhet

Stadsdelsförvaltningens undersökningar visar att fler kvinnor än män i stadsdelen upplever offentliga platser som otrygga. Det visar även den nationella trygghetsundersökningen (NTU) som Brå (brottsförebyggande rådet) genomför varje år. NTU visar också att kvinnor i högre utsträckning än män avstår eller undviker offentliga platser. Detta är en av orsakerna till att det offentliga rummet används i lägre grad av kvinnor och att kvinnor känner ett mindre ägandeskap av stadens offentliga ytor, platser, gator och parker. Stadsdelsförvaltningens anser att det ur detta perspektiv är viktigt att arbeta med att skapa trygga offentliga miljöer med särskild fokus på kvinnor och flickor.

Stadsdelsförvaltningen bedömer att om en plats blir trygg för kvinnor och flickor blir det den för alla. Förvaltningen bedömer att närheten till evenemangsområdet norr om Slakthusområdet kan riskera att göra vissa delar av området otrygga.

Stadsdelsförvaltningen efterfrågar att det i det kommande arbetet tas hänsyn till utvecklingen av området för att skapa trygga, offentliga miljöer.

Tillgänglighet

Enskede- Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd förutsätter att det i den pågående och fortsatta planeringen av Slakthusområdet tas hänsyn till personer med funktionsnedsättning och att den framtida stadsdelen utformas så inkluderande som möjligt för alla personer oavsett funktionsvariation.

Trafiknämnden anser att revideringar behöver göras som förbättrar tillgängligheten för allmän platsmark. Synpunkterna berör materialval i nuvarande förslag som påverkar synbarhet, snubbel- och halkriser med mera.

Stadsbyggnadsnämndens och exploateringsnämndens råd för funktionshindersfrågor poängterar att det är viktigt att följa upp hur parkeringen ska anordnas så att max. 25 meter. uppnås enligt nationella regler. Mindre avstånd ska eftersträvas.

Stadsbyggnadsnämndens och exploateringsnämndens råd för funktionshindersfrågor påpekar att det föreslagna enhetliga golvet förutsätter att ledstråk m.m. läggs in så att orientering för personer med nedsatt syn underlättas. Rådet utgår från att exempel på korsning i Kvalitetsprogram för allmän plats (Kylhusgatan – cykelbana) används i hela området och att övriga åtgärder kommer att tillämpas konsekvent i hela planområdet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Jämställdhet

Stadsbyggnadskontoret delar uppfattningen om vikten av att stadsplaneringen ska verka för en upplevelse av trygghet för alla stadens invånare. Kontoret bedömer att den blandade bebyggelsen med både bostäder och publika verksamheter samt olika typer av gator ger goda förutsättningar för en levande stadsdel. Fler människor som rör sig i området under en större del av dygnet kan bidra till upplevelsen av trygghet. Slakthusområdets tydliga, täta rutnätsstruktur och funktionsblandning svarar väl mot målet om trygghet i det offentliga rummet och ger en möjlighet för alla att delta i stadens liv.

Tillgänglighet

Tillgänglighetsfrågor rörande allmän plats vidarebefordras till exploateringskontoret som ansvarar för utbyggnaden av allmän plats.

Miljö- och klimataspekter

Miljökonsekvenser

En *boende* efterfrågar konsekvensbeskrivning gällande miljön under byggtiden. Hur säkras man att inte rivningarna sprider giftiga ämnen till omkringboende genom exempelvis damm?

Luftkvalitet

Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningsskedet behöver arbeta vidare med utformning av bebyggelsen och förtydliga vilka åtgärder som kan krävas för att förbättra luftkvaliteten lokalt vid Hallvägen.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Länsstyrelsen ser positivt på att en förbättring sker från dagens situation då det är nödvändigt för området. Länsstyrelsen delar även kommunens bedömning att det finns en möjlighet att planens genomförande bidrar till att följa miljökvalitetsnormerna för vatten, dock under förutsättning att stadens åtgärdsnivå för dagvatten följs för *samtliga* delar inom planområdet. Därutöver anser Länsstyrelsen att kommunen behöver förhålla sig till de åtgärder som krävs när en bedömning ska göras av möjligheten att kunna följa miljökvalitetsnormerna. Kommunen behöver därför förtydliga vilka förbättringar som krävs utifrån recipienten Strömmens förbättringsbehov. Länsstyrelsen saknar vidare en redogörelse för hur kommunen har tänkt säkerställa att de föreslagna åtgärder som presenteras i dagvattenutredningen (Norconsult 2019) kommer att genomföras och att tillräckligt med utrymme för dessa finns. Var de tänkta dagvattenåtgärderna planeras att få plats kan med fördel markeras ut på plankartan.

Länsstyrelsen påpekar att det i planbeskrivningen anges att ”Strömmen beräknas uppnå måttlig ekologisk status 2027.” Detta är felaktigt då det istället är miljökvalitetsnormen som föreskriver att Strömmen ska ha måttlig ekologisk status senast 2027.

Markföroreningar

Länsstyrelsen anser att bevarade byggnader behöver undersökas både inomhus (i luft och material) och i marken för att kunna säkerställa att några risker inte finns för människors hälsa. Enligt den översiktliga miljötekniska markundersökningen har grundvatten från två grundvattenrör analyserats. *Länsstyrelsen* anser att kommunen behöver redogöra för om de kan anses representativa för hela planområdet på tio hektar.

Länsstyrelsen anser att planbestämmelsen, som anger att startbesked endast får ges under förutsättning att markföroreningar i ytskiktet

har avhjälppts, behöver gälla hela planområdet, såväl som byggnader, jord och grundvatten och inte bara föroreningar i jordens ytskikt.

Sammantaget kan *Länsstyrelsen* utifrån nuvarande underlag inte bedöma om marken är lämplig för sitt ändamål med hänsyn till risken för människors hälsa. *Länsstyrelsen* anser att planförslaget innebär att markanvändningen ändras till bland annat förskola och skola. Barn är känsligare för exponering av föroreningar än vuxna varför det är viktigt att planområdet inte innehåller hälsoskadliga ämnen.

Länsstyrelsen anser att kommunen behöver genomföra de fördjupade undersökningar som föreslås i planbeskrivningen och genomföra en riskbedömning till granskningskedet för att visa att marken är lämplig för sitt föreslagna ändamål.

Vattenverksamhet

Länsstyrelsen anser att kommunen tidigt bör planera hur planen kan genomföras utan risk för grundvattenpåverkan och skador på omgivningen. Tillstånd för grundvattenbortledning söks i mark och miljödomstol vilket kan ta lång tid och det inte går att förutse om tillstånd kommer att erhållas eller vilka förändringar av utformningen som eventuellt kan krävas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Länsstyrelsen anser att kommunen behöver förtydliga vilka åtgärder som behövs för att säkra goda luftförhållanden längs framförallt Hallvägen. Stadsbyggnadskontoret kommer inför granskningskedet att särskilt studera förväntad luftkvalitet längs Hallvägen genom en uppdatering av teknisk utredning. Beroende av utredningens utfall kan utformningen längs Hallvägen behöva omstuderas.

Gällande miljökvalitetsnormer för vatten anser kontoret att den till planen bifogade tekniska utredningen visar på en klar förbättring och att bedömningen är att utbyggnaden i enlighet med detaljplanen inte motverkar uppfyllnad av miljökvalitetsnormerna för berörd recipient. Kontoret finner inget lagstöd att reglera dagvattenhanteringen i plankartan såsom efterfrågas av Länsstyrelsen.

Stadsbyggnadskontoret delar Länsstyrelsens uppfattning om att de bevarande byggnaderna behöver studeras gällande eventuella föroreningar och i vilken mån detta kan påverka bedömningen av lämplig användning av dessa.

Angående övriga markföroreningar och eventuellt behov av kompletterande utredning kommer handlingarna till granskningsskedet kompletteras med en riskbedömning samt kompletterande utredning om detta anses nödvändigt. För övrigt gäller att stor del av befintliga massor inom området kommer schaktas bort på grund av den nya höjdsättningen och att det vid behov finns möjlighet att hantera förorenade massor ned till berg.

Staden ställer vid rivning alltid krav på dammbindning. Både för omgivningens och för arbetsmiljön för de på plats. Vid marksanering ser man till att jorden är fuktig med t ex dammkanoner som skapar en vattendimma. Byggvägar brukar dammbindas med en vatten-saltlösning.

Planhandlingar kommer revideras efter påtalade felaktigheter från Länsstyrelsen och andra synpunktlämnare. Hittills har utbyggnaden av området inte förväntats påverka grundvattnet varför ingen tillståndsprocess för vattenverksamhet påbörjats.

Olägenheter för grannar

Boende uttrycker oro för buller som aktiviteterna i Fällan kommer att medföra.

Boende lyfter frågan om ljudnivå från en rutschkana för om den placeras nära tomtgräns. Så att ljuden från barnens parklek hålls på rimlig nivå. Ett önskemål är att detaljplanen ska inkludera en höjdbegränsning för byggnationer i Naturparken, främst i anslutningen till parken Fällan. Ett förslag är att planen kompletteras med dels en tydlighet i platsen där denna plattform tillåts, samt en angivelse av högsta totalhöjd i meter över nollplanet. Genom detta kan stadsbyggnadskontoret säkerställa att man även framöver tar hänsyn till att Slakthusområdet harmoniserar väl med närliggande villaområde.

Boende är också angelägna om att de fastigheter som byggs i Slakthusområdet ej ska förses med fläktar eller andra tillkommande missljud som stör.

Boende uttrycker oro för placeringen av en elnätstationen som planeras inom Naturparkens smalaste del, i norra delen av planområdet. Boende anser att elnätstationens placering ligger för nära intilliggande befintliga bostäder. Oron består i fara för barn, påverkan på hälsa, risk för bullerstörningar samt att elnätstationer tenderar att förfula närmiljön. Boende tycker därför inte att placering i direkt anslutning till gång- och cykelväg är lämpligt. Istället föreslås en placering närmare korsningen Palmfeltsvägen/Boskapsvägen.

Boende uttrycker att de störs av ljud från klubbar och konserter under kvälls- och nattetid och anser att inga nya klubbar och utomhusarrangemang ska tillåtas i vare sig nybyggda eller befintliga hus som stör det befintliga villaområdet. Detta bör föreskrivas och regleras i detaljplanen. *Boende* önskar att bullerdämpning ska anordnas vid tillfälliga arrangemang. *Boende* anser att placeringen av klubbar och konsertlokaler bör övervägas noga, och att placering i anslutning till villaområdet bör undvikas.

Boende anser att terrassen ovan kv. H (Svenska Studenthus) ska riktas från villaområdet och förses med skydd så att buller från terrassen inte sprids till villaområdet.

Boende undrar hur transporter till och från planområdet kommer att ledas, både avseende rivningsmassor och byggtransporter. *Boende* uttrycker oro för byggtransporter genom närliggande bostadsområden. *Boende* är oroliga för ökad biltrafik i villaområdet och anser att byggtrafik till Slakthusområdet inte ska trafikera villaområdet.

Boende anser att den planerade trappan/spången har placerats alldeles för nära tomtgränsen till angränsande villorna. Som insynskydd anser *boende* det nödvändigt att plank uppförs i tomtgräns för att funktionen av privata trädgårdar ska kunna upprätthållas.

Boende önskar att planket ersätts av en mur eller ett snyggt staket mot öster.

En *boende* kan inte se att Stockholms stad tar sitt ansvar för den totala exploateringen av Enskede/Johanneshov. Den *boende* upplever sig omringad av byggprojekt. Ingen har tagit hänsyn till den totala belastningen på området och hur de olika byggnadsplanerna påverkar varandra gällande grundvatten, sättningar, förflyttningar etc.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Varje enskild detaljplan utreder förutsättningarna inom det enskilda området. Det finns ingen möjlighet och heller ingen skyldighet att utreda ett större omland än vad som krävs för den enskilda detaljplanen. Däremot kan det, som av synpunktlämnaren nämns, finnas anledningen att för till exempel grundvattnet utreda ett detaljplaneförslags eventuella påverkan utanför det aktuella planområdet. Detta görs var det anses behövligt i respektive detaljplan.

Angående närboendes synpunkter på gestaltning och funktioner på allmän plats kommer dessa synpunkter hanteras i fortsatt projektering av utbyggnaden av allmän plats. Synpunkterna rör bland annat placering och utförande av utkikstorn i parken Fällan, placering av spänger och stigar samt placering av elnätsstationer.

Byggtransporter planeras från Enskedevägen via Hallvägen eller Arenavägen och förutsätter inga transporter genom bostadsområdet väster om området. Under hela byggtiden kommer arbetsområdet att stänglas in för allas trygghet.

Angående störningar från evenemang och nattklubbar i området menar stadsbyggnadskontoret att tillsynen för sådan verksamhet sker genom stadens miljöförvaltning enligt gällande miljölagstiftning. Det är således inte en fråga som löses inom ramen för aktuell detaljplan.

Övriga frågor

Bostadsförsörjning

Hyresgästföreningen förutsätter att fördelningen mellan hyresrätter och bostadsrätter bli jämlik. De efterfrågar även information om hur fördelningen mellan olika bostadsstorlekar ser ut.

Länsstyrelsen anser att kommunen bör redogöra för vilka storlekar som planeras samt hur planförslaget förhåller sig till stadens övergripande mål gällande bostadsförsörjning och andra strategiska bostadsmål.

Kompletterande uppgifter i planbeskrivningen

*SLL och FUT påpekar att det i planbeskrivningens inledning, under *Detaljplaner*, saknas en detaljplan för tunnelbaneutbyggnad Kungsträdgården-Söderort ÄDp/Dp 2014-18909-54, vilket bör uppdateras. Planbestämmelserna från denna detaljplan är dock överförda till samrådshandlingen.*

*SLL och FUT påpekar också att genomförandetid för tunnelbanedetaljplanen är fem år från lagakraft. Även i planbeskrivningen under *Verkan på befintliga planer* saknas redovisning av ÄDp/Dp 2014-18909-54, detta bör kompletteras.*

Plantekniska frågor

Länsstyrelsen anser att en skyddsbestämmelse inte kan utgöra en användningsbestämmelse. Den föreslagna användningen kan inte heller vara villkorad att anpassas till kulturhistoriska värden. Istället bör kommunen inom ramen för planarbetet ha utrett vilken användning

som är lämplig med hänsyn till kulturhistoriska värden på platsen och utifrån det reglerade den lämpliga markanvändningen.

Länsstyrelsen vill upplysa kommunen om att en illustration på plankartan inte har någon rättsverkan. Vidare hänvisar bestämmelse q4 och varsamhetsbestämmelse k3 till planbeskrivningen. Planbeskrivningen har inte heller någon rättsverkan. Kommunen bör därför så långt som möjligt beskriva de skyddsvärda delarna i planbestämmelsen. Kommunen bör även se över utformningsbestämmelserna då det förekommer vissa otydliga formuleringar och även här hänvisningar till planbeskrivningen. En planbestämmelse ska uppfylla tydlighetskravet i 4 kap. 32 § PBL och inte öppna upp till tolkning.

Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun har en synpunkt på att planbestämmelse T1, som avser tunnelbaneanläggning under lägsta nivå för ingrepp i undergrunden. Det framgår inte i bestämmelsen om ingrepp i undergrunden att denna nivå får underskridas av tunnelbaneanläggning, vilket gör att användningen T1 inte kan nyttjas.

Lantmäterimyndigheten har också synpunkt på att planbestämmelsen E inom PARK saknar angöring via kvartersmark eller allmän plats GATA.

OKQ8 anser att det inte finns någon överenskommelse om ändrad utformning eller ändrad användning av fastigheten Skinkan 2. En del av fastigheten Skinkan 2 är i aktuellt planförslag markerad som "Gata" för Hallvägens tänkta förlängning mot Enskedevägen. Fastigheten är upplåten av Stockholms stad till *OKQ8* med tomträtt. Det är troligt att användningen kommer att ändras för Skinkan 2 och omgivande fastigheter genom detaljplan för en senare etapp i Slakthusområdet och det är enligt *OKQ8*:s uppfattning både onödigt och olämpligt att föregripa den planeringen genom detaljplan för etapp 1. *OKQ8* motsätter sig i detta skede den planerade ändringen av fastigheten Skinkan 2.

Lokalhyra

Fastighetskontoret informerar i sitt yttrande om att de har ansvar för att förvärva lokaler för kommunala förskolor och upprätt avtal med bostadsrättsföreningen för förskolegården. Lokalerna hyrs sen ut till stadsdelen. *Fastighetskontoret* önskar hållas informerad om det fortsatta planarbetet.

Kommunikation

Fastighetsägarrådet önskar ha diskussion med staden i syfte att säkerställa ett arbete och en process som liknar det förstudiearbete” och ”förstudieprocess” som staden har haft med Atrium Ljungberg.

Fastighetsägarrådet vill också arbeta med en gemensam varumärkesplattform som ska stödja ”Program för Slakthusområdet” och programmets intentioner.

Fastighetsägarrådet önskar, i samband med kommande etapper, se ett utrymme för fortsatt dialog kring ”Kvalitetsprogram för offentliga rum” och ”Gestaltningprogram för kvartersmark”.

Felaktigheter i planhandlingarna

I detaljplanen ges intrycket av att naturparken är en tät skog. *Boende* anser att detta inte stämmer. Många delar består den endast av ett fåtal träd och lite sly. Det finns en risk att man låter sig luras av digitala foton från Google maps, tagna mitt i sommaren där mängden sly kan ge ett grönt intryck, om fotat från luften. Befintliga träd kan omöjligt fungera som ett insynsskydd mellan villorna och de tänkta 6-våningshuskropparna.

Serviceutbud

En *boende* poängterar att Slakthusområdet ska vara attraktivt både för arbetsgivare och boende. I Slakthusområdet bör det finnas polis, sjukvård, bibliotek, idrottshallar, simhall, mödravårdscentral, skolor, förskolor, matbutiker, apotek, äldreboende - allt ett fungerande samhälle behöver.

Namngivning

Castellum noterar att dagens "Hallmästarvägen" och "Charkmästargatan" kvarhåller sina namn trots att det är samma gata i förlängning. Byter man gatunamn vid Hallvägen kommer det röra till det enormt för besökare, taxi och leveranser mm. En gata, två namn? Förslag är att välja ett av gatunamnen och låta det råda över det andra.

Stadsdelsförvaltningen vill poängtera att den park som samrådshandlingen benämner som Naturparken i nuläget kallas för Frötallen i parkplanen för Enskede-Årsta-Vantör.

En *boende* anser att namnet *Naturparken* bör ersättas av *Frötallen*, som är ett vedertaget för området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bostadsförsörjning

Länsstyrelsen efterfrågar beskrivning av i vilken mån aktuellt planförslaget förhåller sig till stadens övergripande mål gällande bostadsförsörjning och andra strategiska bostadsmål.

Planhandlingarna kommer till granskningsskedet kompletteras med kort beskrivning av vikten aktuell detaljplan har i att uppnå stadens bostadsförsörjningsmål. Länsstyrelsen efterfrågar en redogörelse över vilka lägenhetsstorlekar som planeras. Kontoret ser inget hinder att redovisa föreslagna storlekar, men staden har som praxis att inte reglera storlekar genom bestämmelser i plankartan varför det faktiska antalet och storleken på lägenheter i färdigställda byggnader kan skiljas från förslaget.

Kompletterande uppgifter i planbeskrivningen

SLL och FUT påpekar i sitt gemensamma yttrande att redovisning av lagakraftvunna planer liksom påverkan på lagakraftvunna planer innehåller felaktigheter. Detta kommer till granskningsskedet revideras i planhandlingarna.

Plantekniska frågor

Länsstyrelsen ifrågasätter stadens användning av bestämmelsen Q då den enligt länsstyrelsen är olämplig. Stadsbyggnadskontoret bedömer att bestämmelsen Q bäst överensstämmer med detaljplanens syfte och att bestämmelsen har preciserats utifrån vilken användning som kommunen bedömer vara lämplig.

Angående länsstyrelsens kommentarer kring vissa bestämmelsers tydlighet kommer staden till granskningsskedet se över nämnda bestämmelsers formulering i förhållande till planens syfte och i vilken mån de uppfyller tydlighetskravet enligt PBL.

Kontoret delar inte länsstyrelsens uppfattning om illustrationer på plankartan. Kontoret anser att bestämmelser kan kombineras med illustrationer för att förtydliga bestämmelsernas innebörd. Likaså kan bestämmelser hänvisa till avsnitt av planbeskrivningen som förtydligande. Illustrationerna kan således vara ett led i att uppnå tydlighetskravet enligt PBL.

Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun har en synpunkt på att planbestämmelse T1, som avser tunnelbaneanläggning under lägsta nivå för ingrepp i undergrunden. Kontoret avser att se över formulering inför granskningsskedet. Den lokala lantmäterimyndigheten påtalar att föreslagen elnätstation inte ligger mot allmän plats, gata. Bedömningen har hittills gjorts att

föreslagna elnätsstationer nås genom att korsa planerad gångväg genom parken. Elnätstationer kan ges ett nytt läge av andra anledningar.

OKQ8 motsätter sig föreslagen planändring för del av fastigheten Skinkan 2 vilken synpunktslämnare är tomträttsinnehavare av. Staden och OKQ8, såsom tomträttsinnehavare till fastigheten Skinkan 2, kommer ha ett samarbete under lång tid i utvecklingen av de sydöstra delarna av Slakthusområdet. Detaljplanen för dessa delar bedöms kunna starta år 2023. Före det och inom ramen för utbyggnaden av etapp 1 är det dock prioriterat att genomföra Hallvägens förlängning till Enskedevägen. Stadens avsikt är att komma överens med OKQ8 om den inskränkning i tomträtten till Skinkan 2, på cirka 220 kvadratmeter som detaljplanen medför, så att del av fastigheten kan ändras till användningen Gata enligt planförslaget.

Kommunikation

Stadsbyggnadskontoret välkomnar fastighetsägarrådets vilja till fortsatt dialog om Slakthusområdet. Kontoret noterar fastighetsägarrådets synpunkter och föreslår att diskussionen kring fortsatt arbetsprocess förs vidare i de etablerade forum för liknande frågor.

Felaktigheter i planhandlingarna

Närboende poängterar felaktigheter illustrationsmaterial som redovisats i och som bilaga till samrådshandlingarna. Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen om den ymnigt grönskande skog som redovisats inte stämmer överens med verkligheten och att detta justeras till granskningsskedet.

Serviceutbud

Stadsbyggnadskontoret delar bedömningen att en fullt utbyggt stadsdel ska ha god tillgång till allmän och kommersiell service. I aktuell etapp möjliggörs många lokaler för centrumändamål vilket innebär att till exempel apotek har möjlighet att etablera sig i området. Tillsammans med planerade skolor inom aktuell etapp liksom planerade etapper i området kommer slakthusområdet ha tillgång ett varierat och rikt utbud av offentlig som kommersiell service.

Namngivning

Castellum menar i sitt yttrande att en gatusträckning inte bör bära två olika namn eftersom det kan innebära "enormt" bekymmer för till exempel taxi. Stadsbyggnadskontoret har ingen särskild uppfattning om gatunamnen och förväntar sig att eventuellt behov av namnbyte görs enligt stadens riktlinjer och handläggs av sakkunniga.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på en utveckling i enlighet med samrådsförslaget. Planförslaget innebär en förändring av området då det omvandlas från ett industriområde till en ny sammanhängande tät stadsmiljö med blandade funktioner. Omvandlingen sker utifrån platsens förutsättningar och karaktär och i enlighet med Vision Söderstaden 2030 och planprogram som Slakthusområdet. Aktuellt förslag utgör en del av en framtida stadsväv som knyter omkringliggande stadsdelar närmare. Planförslaget är ett viktigt bidrag för att uppfylla Stockholms bostadsmål.

Stadsbyggnadskontoret anser att den övergripande strukturen har behandlats utförligt i programarbetet och att den inte kommer att omprövas i denna del. Ett viktigt ställningstagande i programarbetet har varit att koppla samman Slakthusområdet med intilliggande områden. Detta har gjorts genom att bland annat förlänga Hallvägen mot Enskedevägen på bekostnad av den ursprungliga strukturen. För att få till goda ljusförhållanden har kvarteren en uppbruten struktur. Huvudsakligen har högre byggnader placerats i änden av de långsmala kvarteren. På det viset ges även smala gaturum i nord-sydlig riktning goda ljusförhållanden. En genomgående lägre byggnadshöjd hade inte givit samma effekt avseende ljusförhållanden. Genom att bygga på höjden i strategiska lägen upprätthålls den eftersträvade exploateringsgraden samtidigt som gårdar och kringliggande gator ges förhållandevis goda ljusförhållanden.

Stadsbyggnadskontoret konstaterar att en stor andel av synpunkterna berör avvägningen mellan olika intressen inom den täta stadsstruktur som förslaget innebär. Försörjningen av förskoleplatser med tillräckligt stora gårdar, tillgång till friyta och olika framkomlighetsanspråk är intressen som ställs mot den tydligt uttalade ambitionen om en tät stadsdel med förstärkta samband till omgivande stadsdelar. Stadsbyggnadskontorets samlade bedömning är att förslagets avvägning mellan att möjliggöra ett stort antal nya bostäder och uppfylla ovan nämnda intressen är motiverat och lämpligt i detta centrala läge med mycket god kollektivtrafik.

Slakthusområdet som helhet, inklusive etapp ett, kommer vara ett besöksmål med en mängd olika verksamheter som också kommer förändras över tid. Dessa verksamheter kan ge upphov till störningar. Beträffande störningar från till exempel evenemang och nattklubbar i området anser stadsbyggnadskontoret att tillsynen för sådan verksamhet sker genom stadens miljöförvaltning enligt gällande miljölagstiftning. Det är således inte en fråga som behandlas inom ramen för aktuell detaljplan.

Synpunkter har visat att planhandlingarna inför granskningskedet behöver kompletteras och förtydligas gällande framförallt skyfall,

föroreningar, risk för ras och skred, buller, luftkvalitet, samlokalisering och konsekvenser ur kulturmiljösynpunkt. Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och studeras vidare i det fortsatta arbetet. Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet och att slutligt planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet och att slutligt planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

Föreslagna revideringar och vidare studier inför granskning

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare:

Synpunkter om allmänna platsers utformning vidarebefordras till exploateringskontoret som ansvarar för utbyggnaden av allmän plats.

Uppdaterad skyfallsanalys och åtgärder för att säkerställa att kringliggande områden inte riskerar att påverkas av skyfall. Konsekvensbeskrivning ur kulturmiljösynpunkt inklusive riksintresseområden för kulturmiljö. Uppdaterad bullerutredning. Uppdaterat underlag rörande luftkvalitet längs Hallvägen. Studier av arenalogistik och dess konsekvenser för Slakthusområdet som helhet. Undersökning av eventuella föroreningar i bevarade byggnader.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att ovanstående revideringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr 2017-02397. Planakten för ärendet finns tillgänglig i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4 under ordinarie öppettider.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun

Planbestämmelse T1 avser tunnelbaneanläggning under lägsta nivå för ingrepp i undergrunden, dock framgår inte i bestämmelsen om ingrepp i undergrunden att denna nivå får underskridas av tunnelbaneanläggning, vilket gör att användningen T1 inte kan nyttjas.

Planbestämmelsen E inom PARK saknar angöring via kvartersmark eller allmän plats GATA.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer att föreslagen utformning av planen inte tillgodoser riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken, att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken inte följs samt att bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsen anser att kommunen inför kommande planskede behöver utreda påverkan på riksintresse för kulturmiljövården, visa att miljö kvalitetsnormer för vatten kan följas samt att marken är lämplig för sitt ändamål avseende markföroreningar, buller, luftkvalitet, översvämningsrisk, farliga verksamheter och risken för ras och skred.

Länsstyrelsen har även synpunkter kring barnperspektivet, kulturmiljöfrågor, bostadsförsörjning och vattenverksamhet. Om dessa problem kvarstår vid ett antagande kan Länsstyrelsen komma att ta upp planen för prövning enligt 11 kap. 10 § PBL. Planen kan då komma att upphävas enligt 11 kap. 11 § PBL. Länsstyrelsen lämnar också rådgivande synpunkter utifrån 2 kap. PBL kring barnperspektivet, kulturmiljöfrågor, bostadsförsörjning och vattenverksamhet.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Länsstyrelsen har, i detta skede, följande synpunkter på de områden som Länsstyrelsen har att bevaka enligt 11 kap. 10 § PBL.

Riksintresse kulturmiljö

Länsstyrelsen framförde i samrådsyttrandet till planprogrammet för Slakthusområdet att kommunen i respektive detaljplaneprocess behöver studera och bedöma påverkan på riksintresseområdena Gamla Enskede (AB 112) och Skogskyrkogården (AB 111) genom relevanta illustrationsvyer med fokus på höjder och siluettverkan. Kommunen har i planarbetet inte genomfört de efterfrågade undersökningarna. Länsstyrelsens synpunkter kvarstår och kommunen behöver därför inför granskningskedet undersöka och redovisa att den planerade bebyggelsen inte påverkar riksintressena negativt.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Länsstyrelsen ser positivt på att en förbättring sker från dagens situation då det är nödvändigt för området. Länsstyrelsen delar även kommunens bedömning att det finns en möjlighet att planens genomförande bidrar till att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten, dock under förutsättning att stadens åtgärdsnivå för dagvatten följs för *samtliga* delar inom planområdet. Därutöver anser Länsstyrelsen att kommunen behöver förhålla sig till de åtgärder som krävs när en bedömning ska göras av möjligheten att kunna följa miljö kvalitetsnormerna. Kommunen behöver därför förtydliga vilka förbättringar som krävs utifrån recipienten Strömmens förbättringsbehov. Länsstyrelsen saknar vidare en redogörelse för hur kommunen har tänkt säkerställa att de föreslagna åtgärder som presenteras i dagvattenutredningen (Norconsult 2019) kommer att genomföras och att tillräckligt med utrymme för dessa finns. Var de tänkta dagvattenåtgärderna planeras att få plats kan med fördel markeras ut på plankartan.

I planbeskrivningen anges att ”Strömmen beräknas uppnå måttlig ekologisk status 2027.” Detta är felaktigt då det istället är miljö kvalitetsnormen som föreskriver att Strömmen ska ha måttlig ekologisk status senast 2027.

Markföroreningar

Länsstyrelsen anser att bevarade byggnader behöver undersökas både inomhus (i luft och material) och i marken för att kunna säkerställa att några risker inte finns för människors hälsa.

Enligt den översiktliga miljö tekniska markundersökningen har grundvatten från två grundvattenrör analyserats. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver redogöra för om de kan anses representativa för hela planområdet på tio hektar.

Länsstyrelsen anser att planbestämmelsen, som anger att startbesked endast får ges under förutsättningar att markföroreningar i ytskiktet har avhjälpats, behöver gälla hela planområdet, såväl som byggnader, jord och grundvatten och inte bara föroreningar i jordens ytskikt.

Sammantaget kan Länsstyrelsen utifrån nuvarande underlag inte bedöma om marken är lämplig för sitt ändamål med hänsyn till risken för människors hälsa.

Planförslaget innebär att markanvändningen ändras till bland annat förskola och skola. Barn är känsligare för exponering av föroreningar än vuxna varför det är viktigt att planområdet inte innehåller hälsoskadliga ämnen.

Länsstyrelsen anser därför att kommunen behöver genomföra de fördjupade undersökningar som föreslås i planbeskrivningen och genomföra en riskbedömning till granskningskedet för att visa att marken är lämplig för sitt föreslagna ändamål.

Buller

Länsstyrelsen anser att den bullerutredning (Åkerlöf Hallin Akustik 2019-09-26) som bilagts planhandlingarna behöver utvecklas och förtydligas avseenden vilket prognossår som har använts för uträkningarna.

För buller från Tele2- arena redovisar utredningen enbart bullernivåer inomhus. Länsstyrelsen anser dock att även bullernivåerna utomhus vid fasad och för uteplats behöver redovisas.

Kommunen anger vidare att de befintliga verksamheterna inom området kommer att avvecklas innan inflyttning sker till området. Det framgår dock inte av planhandlingarna på vilket sätt detta är säkerställt. Kommunen behöver därför inför granskningskedet förtydliga om det finns några verksamheter kvar eller visa att verksamheterna kommer att avvecklas innan planens antagande.

Finns verksamheter kvar som ge upphov till industribuller behöver kommunen utreda vilka bullernivåer verksamheterna alstrar och säkerställa eventuella åtgärder som krävs för att klara riktvärden för industribuller.

I planförslaget planeras ett mindre antal ensidiga, små lägenheter om högst 35 kvm. För att kunna följa förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggande är det i vissa kvarter en förutsättning att minst hälften av bostadsrummen är vända mot en tyst sida eller att lägenheter om högst 35 kvadratmeter planeras. Länsstyrelsen anser därför att kommunen behöver säkerställa att detta genomförs genom planbestämmelser på plankartan.

Bullerutredningen anger att ljudnivåerna för uteplats till bostäder blir 55 dB(A) ekvivalent nivå för samtliga kvarter. Enligt förordningen ska ljudnivån för uteplats vara maximalt 50 dB(A) ekvivalent nivå. Utredningen anger att tak med ljudabsorbent kan krävas för att uppnå kraven. Innegårdarna består i plankartan av punktprickad mark eller rundprickad mark vilka båda innebär att byggnad inte får uppföras. Länsstyrelsen ser därför inte att det är möjligt att kunna uppföra de bullerdämpande taken för att klara ljudnivåerna för uteplats inom planförslaget och att förordningen

därför inte klaras avseende uteplatserna. Kommunen behöver därför säkerställa nödvändiga åtgärder för att klara förordningens riktvärden i plankartan.

Bullerutredningen redovisar bullernivåer för grundskolan inom kvarter P. Det framgår av bullerutredningen att det på en mindre del av skolgården uppmäts ekvivalenta ljudnivåer över 55 dB(A). För att ge ekvivalenta ljudnivåer på högst 55 dB(A) för hela skolgården krävs det enligt bullerutredningen ett två meter högt bullerskydd längs med Boskapsvägen och Diagonalen. Ett sådant bullerskydd är inte säkertställt i kartan i och med att skolgården i sin helhet består av rundprickad mark som endast får byggas över med planterbart bjälklag. Länsstyrelsen anser att kommunen bör redogöra för varför bullerskyddet inte kan anses nödvändigt eller säkerställa bullerskyddet i plankartan.

Bullerutredningen redovisar inte några bullervärden för förskolorna inom planområdet. I plankartan finns dock planbestämmelse fl5 för förskolan inom kvarter N. Planbestämmelsen anger att ett bullerskydd mot Boskapsvägen ska uppföras. Det saknas dock en förklaring i planhandlingarna till varför detta bullerskydd är nödvändigt.

Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningskedet behöver redovisa bullernivåerna för samtliga skolor och förskolor inom planområdet samt redogöra för vilka eventuella skyddsåtgärder som är nödvändiga.

Sammantaget anser Länsstyrelsen att det utifrån nuvarande underlag inte går att avgöra om platsen är lämplig med hänsyn till ljudmiljön för området. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver utreda och visa att de förordningar och riktvärden som finns kan uppfyllas samt säkerställa att eventuella nödvändiga åtgärder genomförs genom planbestämmelser på plankartan.

Översvämning

Skyfallsmodelleringen (WSP 2019-09-06) visar att utbyggnationen av Slakthusområdet innebär ett ökat flöde av vatten till villaområdet söder om Slakthusområdet. Kommunen presenterar inte några förslag i planhandlingarna på hur det går att säkerställa att ytorna där vattnet är tänkt att ansamlas har rätt kapacitet samt hur skador på omkringliggande bebyggelse och infrastruktur kan undvikas. Kommunen behöver därför inför granskningskedet beskriva och säkerställa hur planens genomförande inte påverkar omgivningen negativt med hänsyn till risken för översvämning.

Farliga verksamheter

Kommunen behöver inför granskningsskedet förtydliga om det finns några farliga verksamheter kvar eller visa att verksamheterna kommer avvecklas innan planens antagande. Finns farliga verksamheter kvar inom eller i anslutning till planområdet behöver kommunen utreda risker kopplade till verksamheterna inom ramen för planarbetet och säkerställa eventuella säkerhetsåtgärder.

Geoteknik

Kommunen har inte tagit ställning till om marken är lämplig med hänsyn till risken för ras och skred. Länsstyrelsen anser därför att kommunen inför granskningsskedet i planbeskrivningen behöver förtydliga sitt ställningstagande kring markens lämplighet för den planerade bebyggelsen samt om förstärkningsåtgärder anses nödvändiga eller inte. Är förstärkningsåtgärderna nödvändiga behöver dessa säkerställas i planhandlingarna på lämpligt vis.

Luftkvalitet

Med nuvarande utformning kommer preciseringen för PM10 överskridas på lokalgator inom planområdet. Av luftkvalitetsutredningen (LVF 2015:20) framgår att utspädning av luft kommer att förhindras av den tillkommande bebyggelsen på delar av Hallvägen och Hallmästarvägen. Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningsskedet behöver arbeta vidare med utformning av bebyggelsen och förtydliga vilka åtgärder som kan krävas för att förbättra luftkvaliteten lokalt vid Hallvägen.

Rådgivande synpunkter

Kommunen bör med hänsyn till synpunkterna fundera över om och hur planens utformning eventuellt kan ändras.

Kulturmiljö

Slakthusområdet är en miljö som bär på höga kulturhistoriska värden för Stockholm. Länsstyrelsen ser därför att det är positivt att kommunen håller en hög ambitionsnivå för skyddsbestämmelserna generellt (se mer under rubriken Planbestämmelser) samt i gestaltungsfrågorna i området. Det är även positivt att planförslaget behåller nuvarande stadsplanstruktur, där bland annat områdets topografiska avgränsning mot väster kommer kvarstå med bergsskäring och naturmark.

Länsstyrelsen saknar dock en mer ingående beskrivning av planens konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet, hur förståelsen av områdets historia och industrikaraktär kommer påverkas av den tillkommande täta bebyggelsestrukturen med varierade höjder. Det finns skäl att studera hur åtminstone skalförskjutningarna närmast sparad bebyggelse kan lindras för att kunna stärka deras betydelse i det

nya sammanhanget. För att kunna tydliggöra de kulturhistoriska sambanden finns även andra komponenter som har betydelse ur ett kulturmiljöperspektiv. Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram att man arbetar vidare med hur markbeläggningar kan fungera som en sammanbindande komponent och bidra till att det blir lättare att uppfatta områdets industrihistoriska ursprung.

Barnperspektivet

Länsstyrelsen framförde i samrådsyttrande till planprogrammet att det är särskilt viktigt att tillräckligt med yta av god kvalitet för utevistelse för förskolebarn och skolelever säkerställs i detaljplaneringen. I planförslaget föreslås en friyta på 6 kvm/barn för grundskolans skolgård och 10 kvm/barn för förskolorna. Bostadsgårdarna är relativt små och enligt solstudien kommer gårdarna få skugga stora delar av dagen, både under vinter och sommartid. Kommunen har inför samrådsskedet tagit fram en barnkonsekvensanalys (Landskapslaget 2019) där flera förslag presenteras på hur planförslaget behöver utvecklas ur ett barnperspektiv. Bland annat anges att just friytorna inom planområdet behöver utökas för att ge tillräckligt med plats för att uppfylla barn och ungas behov av fysisk aktivitet. Länsstyrelsen instämmer i de slutsatser som framförs i barnkonsekvensanalysen. Som planförslaget nu är utformat tillskapas små frityor både för skolgårdarna men även för området i stort. Den nu aktuella etappen innehåller flera skolor och parker tänkta att tillgodose stora delar av Slakthusområdet. Hur barnens perspektiv tillgodoses i den nu aktuella detaljplanen kan därför få påverkan på barn och unga inom hela Slakthusområdet. Länsstyrelsen anser därför att kommunen inför granskningsskedet bör se över möjligheten att skapa fler ytor för barn och unga av god kvalitet samt redogöra för hur de ytor som föreslås inom planområdet kan anses tillräckliga för alla de barn och unga som kan väntas använda ytorna.

Bostadsförsörjning

I planbeskrivningen framgår att hälften av bostäderna som planeras kommer att utgöras av hyresrätter och andra hälften av bostadsrätter. Länsstyrelsen anser att kommunen även bör redogöra för vilka storlekar som planeras samt hur planförslaget förhåller sig till stadens övergripande mål gällande bostadsförsörjning och andra strategiska bostadsmål.

Övriga synpunkter/frågor av betydelse för planens genomförbarhet

Planbestämmelser

Kommunen har infört flera skydds och varsamhetsbestämmelser i planen som generellt är väl utformade. Dock har kommunen infört användningsbestämmelse Q1 och Q2 som anger centrum, kontor

och/eller skoländamål anpassat till byggnadens kulturhistoriska värde. Länsstyrelsen anser att en skyddsbestämmelse inte kan utgöra en användningsbestämmelse. Den föreslagna användningen kan inte heller vara villkorad att anpassas till kulturhistoriska värden. Istället bör kommunen inom ramen för planarbetet ha utrett vilken användning som är lämplig med hänsyn till kulturhistoriska värden på platsen och utifrån det reglerade den lämpliga markanvändningen.

Planbestämmelse q4 hänvisar till en illustration på plankartan om var byggnadens volym får förändras. Länsstyrelsen vill upplysa kommunen om att en illustration inte har någon rättsverkan. Vidare hänvisar bestämmelse q4 och varsamhetsbestämmelse k3 till planbeskrivningen. Planbeskrivningen har inte heller någon rättsverkan. Kommunen bör därför så långt som möjligt beskriva de skyddsvärda delarna i planbestämmelsen.

Kommunen bör även se över utformningsbestämmelserna då det förekommer vissa otydliga formuleringar och även här hänvisningar till planbeskrivningen. En planbestämmelse ska uppfylla tydlighetskravet i 4 kap. 32 § PBL och inte öppna upp till tolkning.

Vattenverksamhet

I PM Geoteknik framgår att det kan finnas risker för påverkan på grundvattenförhållandena vid byggnation och att det redan idag finns ledningar och andra strukturer i marken som påverkar grundvattnet. Länsstyrelsen anser därför att kommunen tidigt bör planera hur planen kan genomföras utan risk för grundvattenpåverkan och skador på omgivningen. Tillstånd för grundvattenbortledning söks i mark och miljödömsol vilket kan ta lång tid och det inte går att förutse om tillstånd kommer att erhållas eller vilka förändringar av utformningen som eventuellt kan krävas.

Trafikförvaltningen Strategisk utveckling region Stockholm (SLL) tillsammans med Förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT)

I RUF 2050 är Slakthusområdet utpekat som en del av den centrala regionkärnan. I den centrala regionkärnan ska den höga tillgängligheten i kollektivtrafiksystemet utvecklas och användas genom täta miljöer. Området bör planeras som en mångsidig och funktionsblandad stads- och bebyggelsemiljö där kollektivtrafik och nyttotrafik prioriteras i gaturummet. Gena kopplingar ska tillskapas vid planering och omvandling av både ny och befintlig bebyggelse. Det är viktigt att säkerställa områdets funktion som bytespunkt, exempelvis genom att möjliggöra enkla byten, cykelparkering, samt reglerplatser och vändytor för buss.

Förutsättningar för befintlig och planerad kollektivtrafik

Inom planområdet finns i dagsläget ingen kollektivtrafik. Tunnelbanestation Globen återfinns cirka 400 meter från planområdet precis som Tvärbanans hållplats med samma namn. På Palmfeltsvägen trafikerar buss mellan Gullmarsplan och Östberga. Denna linje nämns inte i planbeskrivningen som bör uppdateras med detta.

När tunnelbanan till Söderort är utbyggd och Hagsätragrenen tillhör Blå linje så får också området en ny station. Den planerade utbyggnaden av tunnelbanans Söderortsgren ligger under jord med stationsentréer och ventilation i marknivå. Del av tunnelsystemet ligger under den södra delen av aktuellt detaljplaneområde.

Byggstarten för utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka och söderort är planerad att starta år 2020 och att pågå i cirka 10 år. Innan dess kommer förberedande arbeten så som till exempel lednings- och trafikomläggningar att genomföras.

I planbeskrivningens inledning under *Detaljplaner* saknas detaljplan för tunnelbaneutbyggnad Kungsträdgården-Söderort ÄDp/Dp 2014-18909-54, vilket bör uppdateras. Planbestämmelserna från denna detaljplan är dock överförda till samrådshandlingen. Genomförandetid för tunnelbanedetaljplanen är fem år från lagakraft. Även i planbeskrivningen under *Verkan på befintliga planer* saknas redovisning av ÄDp/Dp 2014-18909-54, detta bör kompletteras.

Region Stockholm vill att det under avsnittet *Ansvarsfördelning* framgår att trafikförvaltningen bevakar påverkan på tunnelbaneanläggningen underförvaltningsskedet och därmed även byggnationer som avses tillkomma ovanpå tunnelbaneanläggningen i framtiden.

Planbeskrivningen saknar en beskrivning av risk för stömljud och vibrationer från tunnelbanan. Detta behöver finnas med även om stömljud regleras i järnvägsplanen.

Planbeskrivningen behöver även kompletteras med beskrivning av SL:s verksamhet som genererar buller eller som riskerar att generera buller; tunnelbana (trafik + underhåll), fläktar och rulltrappor.

Hallvägen kommer inte att vara en central gata för kollektivtrafiken då den utformas för smal för att buss ska kunna trafikera gatan. Skrivningen i planbeskrivningen kan därmed styrkas.

Plankartan ska kompletteras med skrivning nedan för vibrationer och stömljud:

- Byggnader ska grundläggas och utformas så att komfortvägdvibrationsnivå i bostadsrum samt förskola/skola ej överskrider 0,4mm/s vid tågpassage.
- Byggnader ska grundläggas och utformas så att stömljud från rulltrappor, hissar, fläktar m.fl. installationer knutna till SL:s verksamhet inte överskrider Folkhälsomyndighetens riktvärden förlågfrekvent buller (FOHMFS 2014:13) i bostäder samt förskola/skola.

Storstockholms Brandförsvaret

SSBF vill poängtera att i fall räddningstjänsten stegbil behöver användas för stegutrymning skall stegbilen kunna angöras närmare fasaden än 50 meter. Enligt illustrationer ser bland annat träd ut att planteras i vissa gatuutrymmen. Om räddningstjänstens stegutrustning är en förutsättning för alternativ utrymning från dessa byggnader bör trädens och övriga växtlighetens placering studeras närmare så att de inte påverkar åtkomligheten negativt. Lösningen ska vara hållbar över tid då träd och annan vegetation växer i storlek.

Ett antal byggnader föreslås att utformas med träfasad. SSBF upplyser att räddningstjänstens förmåga för utvändigt brandsläckning på höga fasadkonstruktioner är begränsad. Därmed är det av vikt att fortsatt projektering som berör fasadutformning görs i dialog med räddningstjänsten.

Trafikverket

Allmänt

Trafikverket är överlag positiva till både den ansats och det innehåll som inryms i detaljplanen. Läget som sådant inom den enligt översiktsplanen utvidgade innerstaden, ger goda möjligheter till att åstadkomma en situation där nyinflyttade till stor del kan tänkas nyttja andra transportmedel än bilen. Området är väl försett vad gäller tillgänglighet till kollektivtrafik och kan på ett enkelt sätt ges goda gång- och cykelmöjligheter in mot den centrala staden. Under de timmar på dygnet då trafiksituationen i området(omlandet) är högt belastad vad gäller antalet fordon i rörelse, kommer bilåkande till stor del vara nedprioriterat av resande till/från området. Dock kan det motsatta tänkas gälla under lågtrafiktid, då den goda tillgängligheten till stora transportleder istället kan inbjuda till att flertalet lockas att använda dessa då det både kan ske enkelt och ge tidsbesparing. Det är viktigt att staden på olika sätt generellt arbetar för att minska efterfrågan på vägtransporter inom området.

Trafikpåverkan

Detaljplaneområdet är beläget nära trafikplats Sofielundsplan vilken är en del av det primära vägnät som både Stockholm stad och Trafikverket enats om. Sofielundsplan är redan idag hårt belastat av vägtrafik och ytterligare tillkommande trafikströmmar kan ge negativa effekter för både trafikplatsen och även väg 73 och väg 75, södra länken.

Överlag är både väg 73 och väg 75, södra länken väldigt högt belastade vad gäller trafik och kapaciteten överbelastas delvis vid högtrafik. Vid stora exploateringsplaner är det därför viktigt att konsekvenserna av den trafikallsträng planerad exploatering medför på omgivande vägnät, studeras noggrant. *I fallet med aktuell detaljplan måste kompletteringar ske och trafikanalyser framtas som visar hur trafiken från det planerade området påverkar omkringliggande primära vägnät.*

I Trafikverkets yttrande över planprogram för Slakthusområdet (2016-01-26), tydliggjordes de trafikala förutsättningar som är gällande i och runt trafikplats Sofielundsplan. Eftersom situationen idag till stora delar är oförändrad, vill vi åter understryka några av de synpunkter som då framfördes.

Trafikplats Sofielundsplan är som nämnt väldigt viktig för framkomligheten i hela Stockholmsregionen. Den redan idag höga trafikbelastningen gör att trafikplatsen utgör en typ av flaskhals som helst inte ska tillföras ytterligare tillkommande trafik. Trafikverket anser exempelvis att trafiken på den norrgående påfartsrampen ska minska från dagens nivåer. Gällande avfartsramperna får inga åtgärder vidtas som kan bidra till köbildning bakåt i systemet. Det är även viktigt att påfartstrafiken från Sofielundsplan mot väg 73 inte leder till köbildning in i Södra länken på grund av vävningar från avfartsrampen till körfältet från södra länken.

Då aktuell detaljplan möjliggör ny vägkoppling mot Enskedevägen, påverkas indirekt det primära vägnätet och trafikplats Sofielundsplan. Trafikverket önskar att staden under fortsatt planprocess framtar en trafikanalys som konkret visar vilka effekter detaljplanens genomförande kommer att ha på exempelvis situationen vid trafikplats Sofielundplan. Trafikanalysen bör framtas utifrån senaste basprognos.

Omledningsvägnät

Detaljplanen berör omledningsvägnät för väg 75, södra länken. Exempelvis ingår Palmfeltsvägen i omledningsvägnätet. Trafikverket förutsätter att detaljplanens genomförande på intet sätt påverkar den funktion som omledningsvägnätet har i form av exempelvis begränsad framkomlighet med mera.

Luffart

Detaljplaner som innehåller nya byggnader vilka har en höjd överstigande 20 meter över marknivå, ska insändas till Swedavia och LFV för inhämtande av synpunkter.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Utbildningsförvaltningen

I hela Slakthusområdet planeras ca 4000 bostäder, vilket är bakgrunden till behovet av en ny fullstor skola.

Utbildningsförvaltningen påpekar att den planerade skolgården uppgår endast till ca 6,5 kvadrat per elev, och friytan är därmed ännu mindre. Detta är en jämförelsevis liten friyta, och avsevärt mindre än Boverkets riktlinje om en friyta på 30 kvadratmeter per elev. Denna mindre friyta innebär att skolgården kommer till största del vara hårdgjord, eftersom växtlighet inte överlever det slitage som gården kommer utsättas för. Det är därför osannolikt att en grönytefaktor på 0,6 som föreslås i planförslaget är möjlig att uppnå. Skolgårdens bristfälliga storlek kan till viss del kompenseras av den intilliggande parken, som även denna då riskerar att utsättas för ett stort slitage. Eftersom vägen mellan skolgården och parken kommer att trafikeras av bilar måste pedagoger leda de yngre barnen över till denna park, samt stanna med dem där för att övervaka leken. Detta finns det sällan tid eller personal till, vilket innebär att detta kommer ha mycket stora konsekvenser för den framtida skolverksamheten eftersom trafik är en svår säkerhetsfråga och skolan har ansvar för eleverna. Studier visar också att barns lek blir mindre självständig och fantasifull på detta sätt än om de har en tillräcklig egen friyta att leka på. Detta gör i sin tur att skolan får svårt att uppfylla barns rätt till lek som fastslås i artikel 31 i barnkonventionen som lagstodgas i januari 2020. Den integrerade barnkonsekvensanalysen föreslår att justera planförslaget så att större skol- och förskolegårdar kan erhållas inom detaljplanen, förvaltningen skulle se mycket positivt på en sådan ändring.

Utbildningsförvaltningen ser också att trafiksituationen runt skolan är problematisk, både med tanke på garageutfarten som planeras i anslutning till skolfastigheten, men också med biltrafikerade vägar och ett cykelstråk längs tomten. Detta utgör en säkerhetsrisk för

framförallt de yngsta eleverna, som har större tendens att utan konsekvenstänk springa ut på trafikerade gator. Detta medför ett behov av någon form av avgränsning runt tomten, exempelvis i form av staket. Förvaltningen skulle också vilja att alternativa platser för garageutfarten utreds. Detta eftersom utfarten i sitt nuvarande läge ökar biltrafiken, och därmed otryggheten för eleverna, runt skolfastigheten. En annan källa till osäkerhet i trafiken runt skolan är att den planerade inlastningen ska ske över cykelstråket. Detta försämrar såväl trafiksäkerheten som arbetsmiljön för leveranspersonalen, varför förvaltningen förordar att det förläggs en indragen avlastningsficka så att cykelstråket inte behöver korsas vid avlastning. Förvaltningen vill också poängtera vikten av säkra skolvägar, och välkomnar ur denna synpunkt att det i området finns gågator och att hastighetsgränsen är låg på närliggande fordonstrafikerade gator.

Bullerutredningen visar att ett två meter högt bullerskydd behövs längs med två av tomtens fyra sidor för att säkerställa att riktvärdena för ljudnivån på skolgården inte överstigs. Utbildningsförvaltningen förutsätter därför att uppförandet av ett sådant skydd möjliggörs i detaljplanen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Förvaltningen är positiv till att Slakthusområdet omvandlas från verksamhetsområde till en stadsbebyggelse med blandade funktioner. Förvaltningens är positiv till planförslaget i stort men har några medskick i den fortsatta planeringen.

Förvaltningen efterfrågar blandade upplåtelseformer och särskilt billiga hyresrätter som kan fungera som bostad åt förvaltningens målgrupper.

Förskolor

Stadsdelsförvaltningen bedömer att ett rimligt antal avdelningar inom Slakthusområdet etapp 1 är 10-12 avdelningar givet att antal bostäder samt det relativa förhållandet mellan upplåtelseformerna förblir enligt Exploateringskontorets prognos.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till att förskolan med kommunalt huvudmannaskap i kvarter R blir en friliggande konstruktion med fasad mot gatan och inåtvänd gård. Förvaltningen efterfrågar dock mer detaljerade beskrivningar och illustrationer av de förskolor som planförslaget medger för att kunna göra en rimlig bedömning av förskolegårdarnas lekvärdeskvaliteter. Dessutom behövs information om gårdarnas totala friyta enligt Boverkets definition.

Stadsdelsförvaltningen bedömer att den totala friytan är avgörande för att skapa höga lekvärden på en förskolegård.

Enligt planförslaget ska förskolornas gårdar uppgå till minst 10 kvadratmeter per barn. Stadsdelsförvaltningen bedömer att en gård behöver uppgå till minst 20 men helst 30 kvadratmeter per barn för att kunna inredas med naturmaterial i slitytor och möblering samt med naturlig vegetation. Stadsdelsförvaltningen bedömer att slitaget annars blir för högt med mycket syntetiska material och konstgräs som följd.

I en fullbelagd förskola med fem avdelningar och 16 barn per avdelningar motsvarar det 800 kvadratmeter gårdsyta. Det framgår inte av materialet hur stor del av dessa 800 kvadratmeter som den totala friytan kan uppgå till. Stadsdelsförvaltningen bedömer att den totala friytan minst behöver uppgå till 2 000 kvadratmeter för att kunna tillhandahålla tillräckligt lekvärde och helst 3 000 kvadratmeter för att tillhandahålla höga lekvärden. Enligt Stadsdelsförvaltningen bedömning är den totala friytan viktig för att skapa möjlighet till snabba och ytkrävande lekar men även för möjligheterna att möblera och programmera en kreativt, motoriskt och pedagogisk utmanande utemiljö. Den totala friytan även också viktigt för att skapa jämställda utemiljöer och naturlig vegetation.

Parker

Stadsdelsförvaltningen ställer sig positiv till att det skapas parkrum i Slakthusområdet men bedömer att dessa parkytor inte kommer att tillhandahålla tillräckligt med grönytor för de boende i området. Stadsdelsförvaltningen bedömer att detta kommer att leda till en ökad belastning och högt slitage på närliggande parker så som Lindeparken, Grynkvärnsparken och Bildhuggarparken men även parker i närområde så som Kolerakyrkogården och Enskedeparken. Stadsdelsförvaltningen anser därför att investeringsmedel bör avsättas inom projektet för dessa parker trots att det inte kommer delas ut några grönkompensationsmedel. Dessa medel kan användas för att rusta upp och stärka parkernas funktion i Johanneshov. Dessutom anser Stadsdelsförvaltningen att ju tätare stad som byggs desto högre skötselnivåer krävs vilket kommer leda till öka kostnader för stadsdelsförvaltningarna.

Stadsdelsförvaltningen vill också poängtera att den park som samrådshandlingen benämner som Naturparken i nuläget kallas för Frötallen i parkplanen för Enskede-Årsta-Vantör. Stadsdelsförvaltningen anser att det är lämpligt att parken även fortsättningsvis benämns med det ursprungliga namnet.

Stadsdelsförvaltningen anser att fickparkerna kan bli ett intressant koncept för Slakthusområdet men vidhåller att dess utformning och innehåll blir mycket viktigt för att skapa trivsamma och drivssäkra miljöer. Enligt Stadsdelsförvaltningen bedömning föreligger risk att fickparkerna i hög grad kan komma att användas av besökare till områdets olika evenemangsarenor. Detta kan leda till häng, otrygghet och konflikt mellan besökare och boende. Placering och programmering av fickparkerna bör därför studeras i relation till närliggande evenemangsarenor, gaturum och stråk.

Stadsdelsförvaltningen vill även poängtera att fickparkerna sannolikt kommer att utsättas för mycket högt slitage och efterfrågar att slitlager, naturmaterial och möblering dimensioneras för detta. Stadsdelsförvaltningen bedömer att det i fickparkerna men även i Fällan kommer att behövas en del konstgjorda underlag för att klara slitaget och efterfrågar att miljövänliga konstmaterial används så långt det är möjligt.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till att Fällan utvecklas som en park för rekreation och lek. Förvaltningen bedömer att kopplingen mot Naturparken blir viktig för möjligheterna att röra sig genom större mer sammanhängande parkrum. Förvaltningen vill dock poängtera vikten av att även skapa tillgängliga kopplingar mellan Fällan och Naturparken. Förvaltningen är positiv till att den befintliga bergsskärningen används som en resurs i gestaltningen och att höjdskillnaderna utnyttjas för att skapa utkiksplatser och intressanta samband. Förvaltningen vill dock lyfta att dessa miljöer riskerar att upplevas som otrygga och att platsens utformning studeras ytterligare med utgångspunkt i trygghet i den kommande planeringen.

Stadsdelsförvaltningen vill även lyfta vikten av att samlokalisera funktioner för spontanidrott och vistelse samt multifunktionella ytor för att skapa befolkade parkrum med många ögon på gatan. Förvaltningen vill också påminna om att det i den fortsatta programmeringen av allmän plats-ytor som förvaltningen ska ansvara för förs en dialog med förvaltningen i fråga om utformning och möblering.

Jämställdhet

Förvaltningens undersökningar visar att fler kvinnor än män i stadsdelen upplever offentliga platser som otrygga. Det visar även den nationella trygghetsundersökningen (NTU) som Brå (brottsförebyggande rådet) genomför varje år. NTU visar också att kvinnor i högre utsträckning än män avstår eller undviker offentliga platser.

Detta är en av orsakerna till att det offentliga rummet används i lägre grad av kvinnor och att kvinnor känner ett mindre ägandeskap av stadens offentliga ytor, platser, gator och parker. Förvaltningen anser att det ur detta perspektiv är viktigt att arbeta med att skapa trygga offentliga miljöer med särskild fokus på kvinnor och flickor.

Förvaltningen bedömer att om en plats blir trygg för kvinnor och flickor blir det den för alla. Förvaltningen bedömer att närheten till evenemangsområdet norr om Slakthusområdet kan riskera att göra vissa delar av området otrygga. Förvaltningen efterfrågar därför att det i det kommande arbetet tas hänsyn till utvecklingen av området för att skapa trygga, offentliga miljöer.

Barnrättsperspektiv

Stadsdelsförvaltningen bedömer att utbyggnaden av planförslaget inte kommer att påverka barn negativt med anledning av områdets nuvarande karaktär. Förvaltningen bedömer dock att bristen på park- och grönområdet inom området kommer att påverka möjligheterna för barn att leka spontant och utan direkt insyn från vuxna. Förvaltningen bedömer därutöver att bristen på friyta i park- och naturområden i kombination med små förskolegårdar kommer att leda till mycket små möjligheter för barn i förskolan att kunna leka ytkrävande och snabba lekar i sitt närområde.

Stadsdelsförvaltningen vill dessutom poängtera vikten av att barn lämnas möjlighet att delta i stadsbyggnadsprocessen och på sina villkor görs delaktiga i planeringen av de stadsmiljöer som barn kommer att bo och vistas i.

Tillgänglighet

Förvaltningen förutsätter att det i den pågående och fortsatta planeringen av Slakthusområdet tas hänsyn till personer med funktionsnedsättning och att den framtida stadsdelen utformas så inkluderande som möjligt för alla personer oavsett funktionsvariation.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är i en sammanvägd bedömning positiv till planförslaget som i huvudsak hanterar de synpunkter som nämnden framförde i samrådet för planprogrammet för Slakthusområdet.

Nämnden saknar dock en redovisning i planhandlingarna för hur bostäder kommer att kunna kombineras med tänkta lokala evenemangs- och kulturarrangemang, utan att störningar uppstår. Nämnden anser att redovisningen om buller inom detaljplanen bör

kompletteras med en bedömning av risken för buller från evenemangs- och kulturarrangemang till bostäder. Det är Folkhälsomyndighetens inomhusriktvärden för buller som tillämpas vid bedömning om olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken. Dessa riktvärden inkluderar bl.a. lågfrekvent buller, vilket är vanligt förekommande vid musikevenemang.

Trafiknämnden

Trafiknämnden har följande reservationer gällande delar av planförslaget:

- Trafikkontoret begär att enbart planbestämmelsen GATA används i plankartan för de ytor på allmän plats som ska angöras eller trafikeras av allmän fordonstrafik. Detta för att öka flexibiliteten för framtiden. Utformningen kan, där så är lämpligt, ändå följa de gestaltungsprinciper som föreslås i detaljplan.
- Oavsett vad planförslaget, enligt föregående punkt, reglerar i detaljplanen avseende det offentliga rummets funktioner så har trafikkontoret synpunkter på både trafikfunktion, utformning och de gestaltungsprinciper som föreslås. Om kontorets föregående synpunkt beaktas dvs. att planen inte reglerar dessa i planbestämmelsen, anser trafiknämnden ändå att det krävs ett omtag av systemhandlingsgranskning och efterföljande revideringsarbete för projektet. Se synpunkterna mer i detalj nedan under avsnitt 2.3.
- Trafikkontoret anser att en flexibel markanvändning har påverkan på lämplig gatusektion ur både trafiksäkerhetssynpunkt och sett till leveransfunktion, dimensionerande fordons svängradier, trafikflödeskapacitet och underbyggnad/teknisk livslängd samt möjlig trafikreglering av gatan. Kontorets förslag är att gatumarken kring kvarter med flexibel markanvändning utökas/breddas för att medge en flexibilitet även för gatornas utformning oavsett verksamhet.
- Trafikkontoret anser att parkmarkens utbredning i norr mot Palmfeltsvägen behöver minskas något till förmån för mer gatumark då utrymmeskrav för gång- och cykelanslutningar är ej utredda. När området är reglerat som gata kan det fortfarande innehålla grönyta men skötselansvaret och rådigheten över ytan faller naturligt på trafiknämnden. Samma sak gäller för Diagonalen – de föreslagna remsorna med parkmark i gatusektionen begränsar kontorets

reinvesterings-, drift- och underhållsansvar och belastar istället stadsdelen. Kontoret begär därför en ändrad reglering i plankartan.

Trafikkontoret vill se ytterligare granskningar och justeringar avseende gatuutformningen då samordning av utrymmen för allmänna anläggningar och markanvändningar behövs.

Trafikkontoret anser att projektet inte bör gå vidare med befintliga systemhandlingar utan revideringar. Trafiknämnden har flera tankar och idéer kring de lösningar som föreslås i detaljplanen och vill vara med och bidra till en hållbar ny stadsdel.

Sammanfattning av Trafikkontorets detaljerade synpunkter och medskick till fortsatt arbete:

Tillgänglighet

Trafikkontoret anser att revideringar behöver göras som förbättrar tillgängligheten för allmän platsmark. Synpunkterna berör materialval i nuvarande förslag som påverkar synbarhet, snubbel- och halkriser m.m.

Stadsmiljö och gestaltning

Trafikkontoret menar bland annat att driftkostnaden för föreslagen utformning av allmän platsmark blir upp till fem gånger dyrare än i stadsdelen Östermalm.

I planbeskrivningen står att det finns fysiska spår kvar efter den tidigare järnvägen som ledningsstolpar av järn och rester av perrong. Beskriv gärna om och hur detta ska bevaras och användas i gestaltningen.

Gator och trafik

Trafikkontoret efterfrågar redovisning av gatusektioner och uppskattade och beräknade fordonsflöden för olika gator. Planförslagets koncept med lokalgator av karaktären lågfartsgator är något som kontoret kan tänka sig att pröva men på färre platser än i planförslaget. De föreslagna gatutypernas trafikfunktion och utformning behöver också studeras vidare sett till trafiksäkerhet, tillgänglighet, drift- och underhållsaspekter.

Trafikkontoret anser att planförslaget behöver medge att fler gator kan fungera som möjliga uppsamlingsgator mellan huvudgatorna i det primära vägnätet, för att möjliggöra för avstängning vid större evenemang.

Trafikkontoret anser därmed att den föreslagna sektionen för Hallvägen är för smal för att inrymma samtliga funktioner som en lokal huvudgata behöver innehålla, bland annat sett till framkomligheten genom området. Gränsen mellan gatumark och kvartersmark i detaljplanen behöver justeras för att uppnå en högre standard genom bredare gatusektion.

Trafikkontoret anser att signalreglering bör utredas för Hallvägens korsningar mot Palmfeltsvägen och Arenavägen, möjligen även för korsningen Charkmästargatan/Hallvägen.

Gång - cykeltrafik

Trafikkontoret anser att de platser i det offentliga rummet där ingen biltrafik ska förekomma, bör urskiljas tydligt från de ytor där bilar kan/får förekomma. Spontan lek och vistelse kan höra hemma i det offentliga rummet men det står i viss motsats till en tydligt läsbar, trygg och säker gatumiljö. Det är därför önskvärt att en större urskiljning görs mellan olika typer av ytor, deras innehåll och lämpliga funktioner.

Förutsättningarna för cykling i området beskrivs som goda, men i handlingarna tillhörande planförslaget saknar trafikkontoret tydligare redovisning av systemet i kartor och typsektioner med angivna mått. Trafikkontoret saknar också en redovisning av hur Slakthusområdets cykelinfrastruktur kopplar till omkringliggande nät.

Trafikkontoret önskar att parkvägen mellan Palmfeltsvägen och Slakthusgränds förlängning utformas för att innehålla både gång- och cykeltrafik.

Park och naturmark

Trafikkontoret anser att projektet bör, i samarbete med Miljöförvaltningen, se över vilka ekologiska spridningssamband som finns runt omkring Slakthusområdet och hur dessa kan stärkas i och med val av växter. Gärna i samarbete med Miljöförvaltningen som arbetar med att ta fram Strategi för biologisk mångfald.

Trafikkontoret vill se färre, samlade och större grönytor i eller i anslutning till gaturummet på allmän plats är därför att föredra.

Trafikkontoret önskar se att lekytorna i naturparken utformas mer sammanhängande, så att en ansvarig vuxen kan ha uppsikt över flera barn som leker med olika lekredskap.

Trafikkontoret vill se utförligare resonemang i planbeskrivning om användningsområdet för Fållan, för exempelvis kulturverksamheter.

Avfallshantering ur trafiksynpunkt

I planbeskrivningen står det att planerad bebyggelse i Slakthusområdet ansluts till sopsugssystem, vars sopsugscentral ingår i detaljplan för Konstgjutaren (Årstastråket). Trafikkontoret anser att det innebär ett alltför stort beroende mellan olika deletapper i stadens utbyggnad. Slakthusområdet bör under utbyggnadstiden (uppemot 10 år) klara sin egen avfallshantering genom tillfällig mobil sopsug.

I planbeskrivningen står att endast tre fraktioner sorteras i sopsugen och att andra fraktioner ska hämtas i miljörum på kvartersmark. Trafiknämnden önskar att sådan insamling sker på ett fåtal samordnade platser där trafikföringen fungerar väl. Planförslaget behöver redovisa var det planeras ske.

Parkering och mobilitet

Trafikkontoret vill se högre ambitionsnivå i mobilitets- och parkeringsstrategin. Kontoret vill se ett lägre parkeringstal.

Trafikkontoret önskar att detaljplanen tydligare redovisar var olika fastigheters leveranser planeras ske. Ett önskemål är också att projektet säkerställer att mobilitetshuset erbjuder samordnade leveranser och omlastning för distribution av varor inom Slakthusområdet med mindre och färre fordon.

Fastighetskontoret

Fastighetskontoret informerar i sitt yttrande om att de har ansvar för att förvärva lokaler för kommunala förskolor och upprätt avtal med bostadsrättsföreningen för förskolegården. Lokalerna hyrs sen ut till stadsdelen. Fastighetskontoret önskar hållas informerad om det fortsatta planarbetet.

Om en yta för parkleksverksamhet planeras i det genomgående parkstråket bör en byggrätt för sådan verksamhet anges.

Kulturförvaltningen

Slakthusområdet har en särskild kulturpotential, den handlar både om de unika kulturmiljöerna och om kulturverksamheter som finns på plats eller söker sig till området. Detaljplanen bör spegla sådana kulturambitioner, bland annat genom att användnings-bestämmelsen Q1 ändras så att det framgår. Kulturförvaltningen anser också att planen bör tydliggöra hur inte bara idrottshallarna, utan även

skolan, ska utformas så en mångsidig användning för kulturaktörer, civilsamhälle och invånarna i närområdet görs möjlig. Genom kulturverksamheter skapas förutsättningar för både attraktivitet och trygghet i stadsdelen.

Det föreslås att Fällan omvandlas till en aktiv och social stadspark. Kulturförvaltningen ser dock hellre se en annan inriktning i Fällan och önskar att man ser över möjligheten att pröva en verksamhet för barn med en parklek med djur.

Kulturförvaltningen anser att planbestämmelserna för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen svarar mot behovet av skydd med undantag för några justeringar, bl.a. bör muruppbyggningar för nya entréer begränsas. Den nya vägförbindelsen Diagonalen bör utgå till förmån för den äldre grundstrukturen med hästskoformen. Hushöjderna på den nya bebyggelsen i nära anslutning till de blåklassade byggnaderna bör sänkas. Fysiska lämningar i form av järnvägsspår bör tas fram och bevaras. Kulturförvaltningen anser att ovanstående omarbetningar av planen skulle innebära att Slakthusområdets historiska identitet kan stärkas liksom att syftet med en hållbar blandstad med olika kulturverksamheter bättre skulle kunna uppnås.

Idrottsförvaltningen

Idrottsförvaltningen lyfter behovet av nya fullstora idrottshallar i området är stort då befolkningen i Enskede-Årsta-Vantör beräknas öka mest av alla stadsdelsnämndsområden.

En ny idrottshall på platsen kan användas av närboende men också av invånare i delar av innerstaden. Idrottsförvaltningen är beställare av den idrottshall som ingår i detaljplanen. Inblandade parter behöver fortsatt arbeta för att förenkla och effektivisera projektet för att hålla ned investeringskostnaderna och underlätta såväl genomförande som framtida förvaltning.

Idrottsförvaltningen anser att idrottshallen ska både tillgodose behovet för föreningslivet och skolverksamhet. Även den planerade grundskolans gymnastiksal är ett tillskott av idrott i området. Idrottsförvaltningen anser att det är viktigt att gymnastiksalen placeras och utformas så att det är enkelt för bland annat föreningslivet att nå den utanför skolans öppettider.

Angränsande parkmark kan planeras med funktioner för spontanidrott som komplement till övriga idrottsanläggningar i området. Idrottsförvaltningen bedömer att efterfrågan på fler spontanidrottsanläggningar är stor, framförallt från de som inte är föreningsaktiva men även från föreningslivet. Det utegym om föreslås utanför idrottshallen blir således ett viktigt komplement till övriga anläggningar men kan också kombineras med t.ex. en

hinderbana eller andra funktioner för att skapa en mötesplats för lek och spontanidrott så att fler stockholmare är och fortsätter att vara fysiskt aktiva.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan med erinran om en lägre och mer sammanhållen höjdskala samt ett utökande av uteytorna vid områdets skol- och förskolor.

Skönhetsrådet anser att det finns många positiva inslag i planen, t.ex. är ambitionen att bevara byggnader från olika tider mycket lovvärd och kommer enligt skönhetsrådets mening att bidra till en betydligt intressantare och mer läsbar miljö än om endast blåklassade byggnader hade sparats.

I programskedet underströk skönhetsrådet värdet i att behålla den småskaliga karaktären och den spridda ägarbilden i området. Nu när förslaget är på samråd konstaterar rådet att ägandet koncentrerats till ett fåtal stora aktörer vilket kommer att försvåra den brokighet som efterfrågas. Framkommenderad variation blir sällan bättre än den som vuxit fram organiskt. Med detta sagt vill rådet berömma arbetet med material- och färgpalett och den balans mellan variation och enhetlighet som detta är tänkt att skapa. Förslaget skulle vinna på att bearbetas mot en jämnare takfotshöjd med färre och lägre höjdelar som ram för hela bebyggelsen. En jämnare höjdsättning skulle dämpa brokigheten och dessutom öka ljusstillgången i de trånga gaturummen.

Skönhetsrådet anser att idén om ett sammanhållande, enhetligt golv både är fin och spännande, även om hittills genomförda projekt har inneburit utmaningar ur trafiksäkerhetssynpunkt. Att få dessa ytor att fungera väl kräver att det är mycket tydligt var fotgängare respektive bilar ska röra sig i gaturummet, inte minst så att inte säkerheten för barn och personer med synnedsättning äventyras.

Rådet uppskattar arbetet med flera fickparker, men efterfrågar större ytor, framförallt för områdets barn. Rådet påpekade redan i sitt programyttrande att förskolor bör ha egna gårdar i direkt anslutning till sina lokaler och anser att de fåtal kvadratmeter som vikts för elevernas och förskolebarnens utemiljö inte är acceptabla för en helt ny bostadsstadsdel som Slakthusområdet innebär. I avvägningen mellan tillräcklig plats för skol- och förskolegårdar och exploaterbar yta måste staden tänka om och till granskningskedet prioritera barnens ytor bättre.

Sammanfattningsvis gläds rådet åt ett gediget och nytänkande planarbete och tillstyrker planen med ovanstående erinran.

Stadsbyggnadsnämndens och exploateringsnämndens råd för funktionshindersfrågor

Som påpekas i planbeskrivningen på s. 72 är det viktigt att följa upp hur parkeringen ska anordnas så att max. 25 m. uppnås enligt nationella regler. Mindre avstånd ska eftersträvas.

I ”Kvalitetsprogram för det offentliga rummet” inklusive kartbilaga redovisas ambitiösa förslag beträffande orientering. Det offentliga rummet kommer att bestå av ett ”enhetligt golv” utan markerade gator eller trottoarer. Det blir då oerhört viktigt att ledstråk m.m. läggs in så att orientering för personer med nedsatt syn underlättas. I kartbilagan redovisas ett exempel på korsning (Kylhusgatan – cykelbana). Rådet utgår från att detta exempel och övriga åtgärder kommer att tillämpas konsekvent i hela planområdet (samt givetvis i kommande etapper).

Stockholm Parkering

Stockholm Parkering ser positivt på planförslaget. Bolaget uppmärksammar dock ett utdrag ur planbeskrivningen:

”Parkeringsbolaget bygger, driver och förvaltar parkeringsanläggningarna. Samarbete ska ske med omkringliggande områden för en gemensam taxesättning.”

Bolaget tolkar det som att ett led i att uppnå en effektiv parkering är att prissättningen inte förväntas avvika från den som idag råder i området. Stockholm Parkering anser att reglering av samarbete om priserna mellan de olika aktörerna i området skulle vara svårt att åstadkomma på grund av de olika fastighetsägarna och att detta skulle strida mot gällande konkurrensregler. Stockholm Parkering anser därför att denna skrivning bör därför utgå.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

SGA Fastigheter AB anser att en trafikanalys för hela området, dvs hela Slakthusområdet samt Globenområdet, utförs så att de olika exploateringarna i respektive etapp kan planeras utifrån hela områdets trafiklösning.

SGA Fastigheter AB anser att bullerutredningen för etapp I ska kompletteras avseende sken för tung trafik nattetid till och från stadens arenaområden

SGA Fastigheter AB anser att det i bullerutredningen ska förtydligas vad som avses med texter kring huller från arenan vid konserter och fotbollsmatcher och hur dessa ska hanteras och finansieras.

Stockholm Vatten och avfall

Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på att maskinell insamling för tre fraktioner via stationär sopsug planeras för samtliga fastigheter inom detaljplaneområdet då detta går i linje med stadens princip om maskinell hantering.

Stockholm Vatten och Avfall ser även positivt på att det planeras för kompletterande miljörum för fastigheterna i området, för insamling av fraktioner som inte kan tas om hand i sopsugen.

Utrymme för insamling av grovavfall för bostäderna rekommenderas i miljörum. Stadens riktlinjer kring kärthantering ska följas, t.ex. utrymmeskrav och rekommendationer gällande dragväg. Se *Projektera och bygg för god avfallshantering*. För att bidra till att stadens mål om ökad matavfallsinsamling uppnås bör system för detta alltid finnas med vid nybyggnationer, både för bostäder och verksamheter. För eventuellt skolkök rekommenderas en så kallad kombitank för hantering av matavfall och fett. Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på att det planeras för god framkomlighet i området samt miljörummen placeras längs mindre trafikerade gator. Angöring bör säkerställas genom upprättande av parkeringsförbud. Fullständiga riktlinjer för avfallshantering framgår av stadens riktlinjer *Projektera och bygg för god avfallshantering*. Yttrandet omfattar endast berör avfallshanteringen.

Stockholm Exergi

Inom planområdet finns befintliga fjärrvärme- och/eller fjärrkylaledningar. För att kunna planera eventuella ledningsomläggningar och nya ledningsdragningar samt säkra befintlig drift med så få driftstörningar som möjligt påpekar Stockholm Exergi att det är det bra med tidig information och samrådsmöten. Åtgärder i Stockholm Exergis distributionsanläggningar utförs av Stockholm Exergi och bekostas av byggherre enligt gällande avtal, viktigt att genomförandeavtal tecknas snarast möjligt. I övrigt ingen erinran.

Övriga remissinstanser

Castellum

Benämning av gator

Castellum noterar att dagens "Hallmästarvägen" och "Charkmästargatan" kvarhåller sina namn trots att det är samma gata i förlängning. Byter man gatunamn vid Hallvägen kommer det röra till det enormt för besökare, taxi och leveranser mm. En gata,

två namn? Förslag är att välja en ett av gatunamnen och låta det råda över det andra.

Gångstråk från närboende i Enskede Gård

Intressen från närboende i närliggande bostadsområdet Enskede gård (Brf Trädskolan mfl) är inte till fulla omhändertagna i samrådsmaterialet. Alla dessa människor kommer i framtiden att gå till tunnelbaneuppgång Slakthusområdet Södra i Centrala parken istället för Station Enskede Gård som idag, då denna läggs ner. Det borde således ordnas en smidigare och något rakare passage genom Naturparken och om möjligt även över skolgården. Kanske överväga gågata på Hallmästarvägen för dessa gissningsvis stora personflöden. Det är viktigt att kollektivtrafiken är smidig och enkel att nå för alla, inte bara dem som bor i planområdet.

Placering av elnätstationer

Planbeskrivning Sid 75: Castellum anser det är olämpligt att låta Ellevio förlägga en ny nätstation i den fina naturparken "Frötallen" vilket ofta påtalas hur viktig och fin den är i hela samrådsmaterialet. Där skall barnen leka, vuxna och pensionärer promenera. Nätstationen är dessutom förlagd exakt där Naturparken är som absolut smalast. Flanörer kommer alltså att behöva passera en elnätstation när man är ute och promenerar längs den nya stigen som förläggs. Elnätsstationen är tyvärr inte redovisad på 3d-modellen som står hos SBK och några referenser eller krav på nätstationens utseende står inte att finna i något dokument vilket förvånar något. Castellums förslag är möjligtvis att mot ersättning förlägga nätstation i källaren av någon nyutvecklad fastighet nere i Slakthusområdet istället. Vidare bör kommunen lägga krav på Ellevio om att skärma av elnätsstationen för att nå max 0,2uT, på grund av barnens närliggande lekområden.

Staket/Plank runt området

Planbeskrivning Sid 77: Skall planket mot Naturparken tas bort eller vara kvar? Castellum anser det till viss del vara karaktärgivande och en historisk byggnadsdel som visar på områdets klassiska slutenhet, samtidigt som det skyddar mot fall vid bergskärningen - I gengäld är öppenhet till området viktigt. Castellum tror att partiell rivning är en bra lösning.

Fällan

Castellum tror att parken Fällan skulle kunna få en bättre utformning om den samverkar mera med kringliggande byggnader avseende serveringsytor, event etc. Som det är nu känns parken utformad utan sammanhang med kringliggande fastigheter om vilka aktiviteter som skall pågå i parken och kan därmed bli stor och ödslig vid vissa tider. Ett par mindre byggnader, kiosker etc skulle göra nytta i parken, vilket nämnts på Gehl Architects workshops.

Castellum saknar även plats för cykelstall mm som troligtvis kommer behövas.

Kv O

Castellum noterar med glädje att kringliggande fastigheter både fått göra stora ingrepp i kvarvarande byggnader och troligtvis även höjt exploateringstalen sedan programsamrådet och ser fram mot liknande behandling av Castellums byggnader i kommande etapper.

Ellevio

Ellevio informerar om att tre nya nätstationer etableras i planen. Två nya E-områden i naturmark används för fristående nätstationer och en nätstation byggs som inhyst i mobilitetshus, kvarter P vid Boskapsvägen. Befintlig nätstation vid Lindevägen 47 blir en del av det nya eldistributionsnätet.

Detaljplanen för etapp 1 behöver stämmas av kapacitetsmässigt med planen för Kylhuset 16 (Dnr 2019-04267), som tidsmässigt hamnar mellan etapp 1 och fortsatt utbyggnad av Slakthusområdet. Kapaciteten till Kylhuset 16 tas från det nät som påbörjas i etapp 1, från planerad ny nätstation.

Det är viktigt att stadens policy för magnetfält samt myndigheters rekommendationer avseende industribuller beaktas vid planering av nätstationernas lägen i förhållande till kringliggande verksamheter. Ellevio vill bli kontaktade för samordning av effektbehov och tidplan för detaljplanen Kylhuset 16, samt fortsatt ledningssamordning för etapp 1.

Ellevio vill även samråda om förutsättningarna för den inhysta nätstationens läge inom byggnaden i kvarter P, med avseende på bland annat tillgänglighet, säkerhet samt skydd mot höga vattenflöden.

Åtgärder i Ellevios befintliga anläggningar utförs efter beställning till Ellevio samt bekostas av beställare.

Enskede Socialdemokratiska förening

Att man mot bakgrund av behovet av nya bostäder vill ha en hög exploateringsgrad i detta attraktiva område är förstäeligt, men Enskede Socialdemokratiska förening menar att det samtidigt är viktigt att även låta Enskede-områdets karaktär och förtjänster prägla den nya stadsdelen. Viss sådan koppling görs arkitektoniskt i gränsen mot småhusområdet, men det kan även göras i mer

övergripande frågor som ökad betoning av trähusbebyggelse, större grönytor och breda kulturaktiviteter.

Beträffande förskolor anges i förslaget att en drivs i kommunal regi medan två föreslås bli privata. Stockholm har idag en majoritet kommunalt drivna förskolor vilket Enskede Socialdemokratiska förening ser som en garanti för kvalitet och mångfald. Enskede Socialdemokratiska förening ser inga skäl till att här frånga denna fördelning, framförallt anser Enskede Socialdemokratiska förening att den nu föreslagna fördelningen inte får bilda norm för stadsdelen i övrigt. Enskede Socialdemokratiska förening tror vidare att de friytor som anges för förskolor i förslaget är för snålt tilltagna i förhållande till de behov lekande barn har, i synnerhet som dessa ytor även föreslås bli tillgängliga för allmänheten när barnen inte är där.

När det gäller bostäder planeras lika fördelning mellan hyres- och bostadsrätter. Bostadssituationen i Stockholm talar för en prioritering av hyresrätter vilket staden generellt bör verka för. Det bör även prägla den fortsatta planeringen av den nya stadsdelen. Förslagets präglas i huvudsak av en tilltalande arkitektur med bevarande av flera av de gamla industribyggnaderna. Ambitionen att stadsdelen även ska präglas av hållbarhet och klimathänsyn har också påtalats i olika sammanhang. I detaljplaneförslagets konkreta utformning är det svårt att återfinna dessa ambitioner, åtminstone när det gäller materialval för husen där det saknas en tydlig prioritering av byggande i trä. En ny stadsdel borde vara en föregångare när det gäller klimatanpassat byggande. Såväl hållbarhets- som ekonomi- och säkerhetsskäl talar idag för ett ökat byggande i trä.

Betoningen av parker och grönytor i området är positiv, men det är ändå tveksamt om grönytorna sammantaget räcker till med hänsyn befolkningsunderlag och den stora genomströmning som kan förväntas inom området. Inte minst viktigt är att säkra barns möjligheter till spontan lek och idrottsutövning nära bostadskvarteren.

I förslaget anges utrymmen för kulturverksamhet, dock utan närmare precisering i detta skede vad Enskede Socialdemokratiska förening kan se. Enskede socialdemokratiska förening har sedan flera år tillbaka drivit frågan om att – som motvikt till Globenområdets relativt kommersiella inriktning – etablera ett större kulturhus för vår del av Söderort i det nya Slakthusområdet. Tanken har varit att ge detta sådan omfattning att flera olika kulturverksamheter kan mötas och befrukta varandra. Enskede

Socialdemokratiska förening menar att det är hög tid att staden tar ansvar för denna fråga och säkerställer en mångkulturell verksamhet i den nya stadsdelen till gagn för Söderort i stort.

Hyresgästföreningen

Hyresgästföreningen förutsätter att fördelningen mellan hyresrätter och bostadsrätter bli jämlik. De efterfrågar även information om hur fördelningen mellan olika bostadsstorlekar ser ut. Hur stora blir fritidslokaler inom kvarteren?

Tekniska frågor/försörjning

Hyresgästföreningen saknar rubriken *Ventilation* (inomhusklimat) som klargör vilka ventilationssystem som ingår i nybyggnationer.

Garage/bilparkering

Hyresgästföreningen förutsätter att el-ladduttag kommer att installeras.

Avfallshantering

Hur hanteras hushållsmatavfall? Särskilda matavfallspåsar som tillhandahålls från Stockholm Vatten & Avfall.

OKQ8

Fastigheten Skinkan 2 är upplåten av Stockholms stad till OKQ8 med tomträtt. En del av fastigheten Skinkan 2 är i aktuellt planförslag markerad som "Gata" för Hallvägens tänkta förlängning mot Enskedevägen. Det finns inte någon överenskommelse om ändrad utformning eller ändrad användning av fastigheten.

Det är troligt att användningen kommer att ändras för Skinkan 2 och omgivande fastigheter genom detaljplan för en senare etapp i Slakthusområdet och det är enligt OKQ8:s uppfattning både onödigt och olämpligt att föregripa den planeringen genom detaljplan för etapp 1. OKQ8 motsätter sig i detta skede den planerade ändringen av fastigheten Skinkan 2.

Enligt samrådshandlingen ska garage/mobilitetshus anläggas och förvaltas av Stockholm Parkering AB. Mobilitetshus ska drivas och skötas genom parkeringsköp ("förslagsvis av Stockholm Parkering"). Uppgiften om operatör kan möjligen föregripa en upphandling och hör kanske inte hemma i planbeskrivningen.

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Erik var i huvudsak positivt till det program för området som lades fram 2016. Samfundet S:t Erik konstaterar att ambitionen att bevara områdets karaktär och identitet präglar även denna första detaljplanetapp.

Samfundet vill betona vikten av att områdets industriella karaktär förvaltas väl så att dess historia blir tydligt avläs-bar även för framtida generationer. En förutsättning härför är antikvarisk medverkan i den fortsatta projekteringen av de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna.

Vad gäller läsbarheten och förståelsen för områdets industrihistoriska dimensioner har Samfundet dock synpunkter vad gäller helhetsverkan av det väl studerade samrådsmaterialet.

Den tillkommande bebyggelsen uppvisar en stor variation med avseende på byggnadernas volym och variationer i fasadliv. Även det sammanhållande "golvet" på vilket äldre och tillkommande bebyggelse vilar är ambitiöst utvecklat med ett flertal material (betonghällar, pixlad smågatsten i generella friser och som beläggning på mindre platsbildningar, mönstrade rännalsgaller i cortén och asfalt). Därtill kommer – inom ramen för gatumiljön – trädplanteringar, klätterväxter på fasaderna, planteringar i öppna infiltrationsytor och lös möblering i form av planteringskärl. Sammantaget riskerar helheten att uppfattas som splittrad. Samfundet S:t Erik önskar att områdets kärnvärde, det vill säga den rationella stadsplanen och kvarvarande högklassig industriarkitektur, förtydligas och stärks genom en reduktion av det föreslagna industriella "golvet" utformning.

Barnens utemiljö i Stockholm - BUMS

BUMS anser att den mycket höga tätheten inte kommer att leda till en socialt hållbar stadsdel. Antalet bostäder har ökat från programskedet, medan antalet förskolor och skolor är oförändrat. Detta ökar trängseln

Förekolegårdar på tak (föreslaget i kvarter K) är ej bra p g a väder och vind, hetta och blåst. Tillgängligheten en trappa upp är också en stor nackdel. Möjligheten att plantera större träd och buskar är så gott som obefintlig.

I kv N föreslås en förskola i de två bottenvåningarna på ett högt bostadshus. Förekolegården på ca 1000 m² (på marken) tar i stort sett hela gården i anspråk. Det är bäddat för konflikter med de boende.

Den tredje förskolan ligger i kv R och har en gård på ca 800 m² ovanpå ett garage (Enligt planbestämmelserna ska det vara minst 1000 kvm).

Förskolegårdarna är så små och slitaget så stort att ingen naturlig vegetation kan förekomma, endast plastgräs och gummimattor. Därmed har man uteslutit mycket som är viktigt i ett barns livsmiljö som lövskugga heta dagar, kontakt med frisk grönska, gömställen och inte minst giftfria lektytor.

De äldre barnens behov av att röra sig fort och häftigt kommer i konflikt med de små barnens långsamma rörelsemönster. Ingen av de här förskolegårdarna ger barnen möjlighet till fri konstruktiv Lek. Trängseln leder till konflikter som till sist innebär att personalen måste schemalägga barngruppernas utevistelser, något som i sin tur hårt krymper den tid som barnen får vara ute.

De grönytor inom området som avses är den smala skogsremsan mot Linde, och Fållan, en platt park med träd och lekredskap. BUMS anser att det är ett rent önsketänkande att dessa snålt tilltagna ytor ska räcka till för de 1300 barn som man beräknar ska bo i Slakthusområdet och samtidigt vara rekreationsyta för alla de som bor och arbetar i området. Den som är bekant med förskoleliv vet hur skör den planerade vardagen kan vara; det behövs bara att en i personalgruppen är sjuk eller ledig för att barnen inte kommer iväg någonstans utan får stanna på sin egen gård.

Området i sin helhet är dessutom isolerat från större parker och naturområden och omgivet av hårt trafikerade bilvägar. Att med barngruppen komma iväg till gröna skogsområden utanför denna enklav är ett stort företag som inte kommer äga rum särskilt ofta.

BUMS beklagar att ”IBKA-arbetet påbörjades efter att samrådsförslagets struktur var framtaget, således har processtödet för dp 1 varit litet under samrådsarbetet.” (Sid 7 i IBKA DP Etapp 1, Samråd etapp 1 Slakthuset.) Det innebär såvitt BUMS förstår att möjligheterna att påverka avgörande frågor som exploateringsgrad inte varit möjligt.

IBKA:n lyfter fram en mängd egenskaper hos gårdsmiljöer och omgivning som vi finner nödvändiga att beakta i fortsättningen. I bilaga 1 har BUMS samlat några exempel och BUMS föreslår att alla beslutsfattare ägnar IBKA:n ett noggrant studium. Om inte IBKA:n beaktas i planarbetet blir den en formsak, inte ett styrmedel

som den borde vara. BUMS egna kunskaper och erfarenheter stämmer bra med den kritik och de förslag som kommer fram i IBKA:n. BUMS förslag:

- Studera och följ upp de risker och rekommendationer som finns i IBKA:n för etapp 1.
- Genomför barnkonsekvensanalyser för de följande etapperna i Slakthusområdet i ett tidigt skede innan strukturerna lagts fast.
- Avsätt hela kvarter för förskolor i friliggande byggnader med en gård enligt Boverkets riktlinjer. Avsätt också kvarter för parklek/lekpark.

Generationer av barn riskerar sin utveckling och hälsa p g a av stadens ensidiga intresse av hög exploatering och höga markintäkter. BUMS anser att detta inte får ske.

Fastighetsägarråd Slakthusområdet

Fastighetsägarrådet önskar ha diskussion med staden i syfte att säkerställa ett arbete och en process som liknar det förstudiearbete” och ”förstudieprocess” som staden har haft med Atrium Ljungberg.

Fastighetsägarrådet vill också arbeta med en gemensam varumärkesplattform som ska stödja ”Program för Slakthusområdet” och programmets intentioner.

Fastighetsägarrådet önskar, i samband med kommande etapper, se ett utrymme för fortsatt dialog kring ”Kvalitetsprogram för offentliga rum” och ”Gestaltningprogram för kvartersmark”. Det finns stora skillnader mellan etapp 1 som präglas av nybyggnation och bostäder, gentemot etapp 2 som präglas mer av befintliga och kommersiella fastigheter. Arbetet med kommande etapper, eventuella utredningar och styrdokument behöver tidigt i processen hantera förutsättningar för att förverkliga visionen och inte enbart fokusera på karaktär, roll och funktion.

Fastighetsägarrådet hänvisar också till stadens pågående arbete med implementeringen av ”Näringslivspolicy för Stockholms stad” och policyns intentioner bör synas tydligt i det fortsatta arbetet med Slakthusområdets etapputveckling. Rådet hänvisar till remissvar på ”Näringslivspolicy för Stockholms stad” (Bilaga 1 2019-10-28 diarienummer KS 2019/273). Remissvaret är bilagt yttrande för detaljplanen för etapp 1.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

Boende 1

Boende 1 uttrycker oro för buller som aktiviteterna i Fällan kommer att medföra. Boende 1 lyfter frågan om ljudnivå från en rutschkana för om den placeras nära tomtgräns. Hur kan Fällan planeras med träd, plank osv så att ljuden från barnens parklek hålls på rimlig nivå? Boende 1 är också angelägen om att de fastigheter som byggs i Slakthusområdet ej ska förses med fläktar eller andra tillkommande missljud som stör. Boende 1 efterfrågar även utegym i Fällan. Boende 1 hoppas också att bli inbjuden till ytterligare dialog allteftersom processen fortskrider.

Boende 2

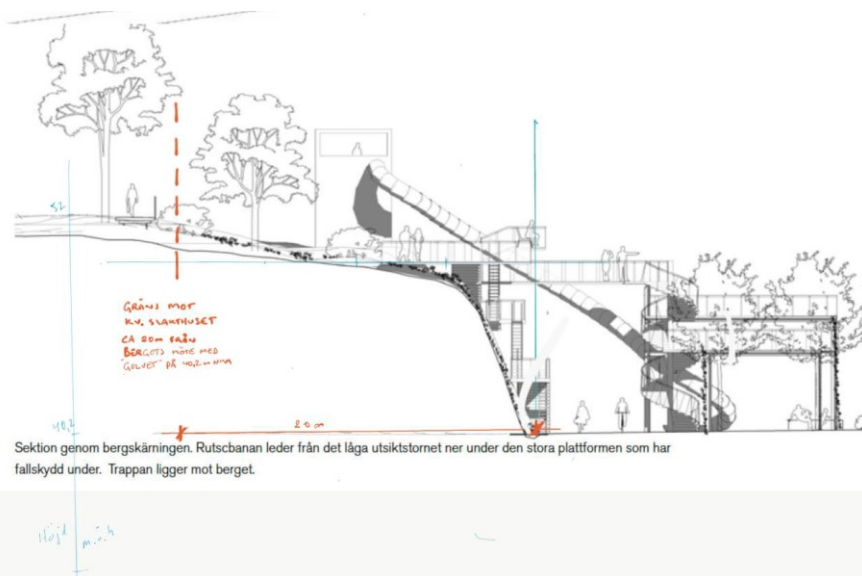
Boende 2 har ett önskemål om att detaljplanen ska inkludera en höjdbegränsning för byggnationer i Naturparken, främst i anslutningen till parken Fällan. I nuvarande förslag är planbestämmelsen för platsen utformat som ”Plattform - Plattform, trappor, fallskydd och rutschkana”. Boende 2 föreslår att detta kompletteras med dels en tydlighet i platsen där denna plattform tillåts, samt en angivelse av högsta totalhöjd i meter över nollplanet. Genom detta kan stadsbyggnadskontoret säkerställa att man även framöver tar hänsyn till att slakthusområdet harmoniserar väl med närliggande villaområde.

Önskemålet kring höjdbegränsning i Naturparken föranleds av det utsiktstorn som förekommer i visualiseringarna och som framgår tydligast i Nyréns underlag Gestaltnings PM Allmänplatsmark. Här visualiseras ett utsiktstorn på 6-7 meters höjd som är placerat cirka 8 meter från närmaste tomtgräns i kvarteret slakthuset. Detta ser boende 2 som problematiskt, dels för att det skulle vara ett tveksamt och förfulande inslag i den annars genomtänkta planen, men även att det ur ett integritetsperspektiv är besvärande då det skulle skapa direkt insyn i de närliggande trädgårdarna. I detta sammanhang måste hänsyn tas till att det angränsande kvarteret är ett av Stockholms äldsta planlagda villaområden, med starka restriktioner i om och tillbyggnad på fastigheterna.

Boende 2 anser att visualiseringen av parken Fällan med intilliggande torn är bristfällig. I visualiseringarna från parken Fällan saknas bakomliggande villor, eller döljs av fiktiva lövträd på uppskattningsvis 10-12 meters höjd. I ”Gestaltnings PM Allmänplatsmark” sida 32 finns vidare en bild från söder med undertext ”Sektion genom bergskärningen. Rutschbanan leder från det låga utsiktstornet ner under den stora plattformen som har fallskydd under”. I denna gestaltning finns höga träd, och dessutom

en gångväg och en gående person. Denna gestaltning är rent felaktig då utrymmet mellan bergskant och närmaste tomtgräns är ca 12 meter, och med en ytterst begränsad jordmån växer där endast ett fåtal lägre tallar 6-8 meter. Det innebär att den illustrerade gångvägen befinner sig långt in på angränsande tomtmark, och bilden ger ett helt felaktigt rumsintryck av området där tornet föreslås. I andra illustrationer som förekommer av tornet sett från Fållan, så har bakomliggande villor utelämnats, eller helt dolts av omfattande lövkronor.

Bilden nedan visar ett urklipp från Gestaltning PM Allmänplatsmark, sida 32. Den röda markeringen visar var gränsen mot Kv. Slakthuset ligger i förhållande till bergskanten och det föreslagna utkikstornet. Att bygga ett högt torn på denna begränsade yta bör undvikas, och en låg plattform som fullföljer den varsamma övergången till närliggande område förordas som alternativ (vilket fortfarande ger en rutschbana med 10m fallhöjd)

Gällande värdet som det föreslagna tornet skulle ge kan också noteras att det görs en jämförelse görs mot ett utsiktstorn i Årstabergsparken. Skillnaden är dock att här kan man aldrig nå en utsikt på mer än 500 meter (avståndet till globen) Skulle avsikten vara en långsträckt utsikt, måste man bygga ett torn på minst 12-15 meter för att nå en fri utsikt i östlig riktning. Vad gäller sikten i västlig riktning, mot fållan och Globen, uppnås känslan av att vara ovanför hustaken redan i nivå med bergsbrytningen, möjligtvis förstärkt av en låg förhöjning.

Boende 3

Boende 3 uttrycker oro för placeringen av en elnätstationen som planeras inom Naturparkens smalaste del, i norra delen av planområdet. Boende 3 anser att elnätstationens placering ligger för nära intilliggande befintliga bostäder. Oron består i fara för barn, påverkan på hälsa, risk för bullerstörningar samt att elnätstationer tenderar att förfula närmiljön. Boende 3 tyckte därför inte att placering i direkt anslutning till gång- och cykeltväg är lämpligt. Istället föreslås en placering närmare korsningen Palmfeltsvägen/Boskapsvägen, exempelvis på tomten till Palmfeltsvägen 21. Ett annat alternativ skulle kunna vara att dölja den under den planerade trappen ner från Naturparken till torg/parkområdet vid Fällan.

Boende 3 uttrycker också oro för översvämning, då stadens simuleringar av 100-årsregn visar att bostadsfastigheter på Lindevägen påverkas. Problem med översvämning finns redan idag, då området ligger utsatt nedanför det intilliggande berget. Boende 3 anser att det är fel att belasta ett redan utsatt område med potentiellt ännu mer vattenuppsamling som en sänka skulle innebära. Boende 3 vill att dagvattnet utreds noggrannare så att en mindre riskfylld placering av skyfallssänkan kan hittas. Förhoppningen är att Stockholm stad ska minska riskerna för översvämning, inte öka dem.

Boende 4

Boende 4 instämmer i boende 3:s invändningar mot placering av elnätstation. Boende 4 uttrycker oro för störande ljud och hälsoeffekter.

Boende 4 informerar också om att parkområdet bakom villorna är ett väldigt blött område i dagsläget, där vatten emellanåt sipprar in i källare. Problem uppstår med rinnande vatten från berget när det regnar kraftigt. Området torkar sällan upp, inte ens under varma torra sommardagar.

Boende 5

Gestaltning

Boende 5 anser att byggnadshöjden i kvarteren närmaste naturparken, Kv. H, K och P är för hög. Höjdsättningen strider mot planens och gestaltungsprogrammets intention att möta i skala de befintliga villorna. Som det redovisas i planförslaget kommer husens höjd att bilda en hög barriär som ger avbrott i skala och inte harmoniserar med villorna och tar bort solljus. Den översta

våningen i Kv. H, K och P bör hålla samma höjd i meter över havet som de översta våningarna på villorna på Lindevägen.

Boende 5 anser att kv. H bör sänkas med minst en våning. Kvarter K, högsta del med minst två våningar, samt kvarter P med minst en våning. Takterrasser ska inte placeras högre än befintliga villor.

Illustrationer

I detaljplanen ges intrycket av att naturparken är en tät skog. Boende 5 anser att detta inte stämmer. många delar består den endast av ett fåtal träd och lite sly. Det finns en risk att man låter sig luras av digitala foton från Google maps, tagna mitt i sommaren där mängden sly kan ge ett grönt intryck, om fotat från luften. Befintliga träd kan omöjligt fungera som ett insynsskydd mellan villorna och de tänkta 6-våningshuskropparna.

Buller

Boende 5 störs ljud från klubbar och konserter under sena kvällar och nätter. Boende 5 anser att inga nya klubbar och utomhusarrangemang ska tillåtas i vare sig nybyggda eller befintliga hus som stör det befintliga villaområdet. Detta bör föreskrivas och regleras i detaljplanen. Bullerdämpning ska anordnas vid tillfälliga arrangemang. Högtalarsystem och terrasser bör riktas från villaområdet, inte som i förekommande fall idag mot villorna. Detta ska föreskrivas i planen.

Boende 5 störs redan idag av ljud från fläktar och tekniska anordningar. Gamla och nya installationer ska inte riktas mot villaområdet och ska vara bullerdämpade. Vi anser att detta ska föreskrivas i planbestämmelserna i Detaljplanen.

Boende 5 anser att terrassen ovan kv. H Svenska Studenthus ska riktas från villaområdet och förses med skydd så att buller från terrassen inte sprids till villaområdet.

Trafik

Boende 5 är orolig för ökad biltrafik i villaområdet. Redan idag har biltrafiken ökat väsentligt på grund av Lindeskolan. Boende 5 anser att åtgärder ska vidtas för att begränsa framtida biltrafik på Lindevägen. Boende 5 anser att byggtrafik till Slakthusområdet inte ska trafikera villaområdet.

Gångstråk

Gångstråk i naturparken. Den planerade trappan/ spången har placerats alldeles för nära tomtgränsen till angränsande villorna. Det kommer att innebära ett avsevärt intrång i boende 5:s möjlighet att

använda trädgården för privatliv. Den måste flyttas längs mitten av parken, motsvarande där stigen går idag. Som insynsskydd anser boende 5 det nödvändigt att plank uppförs i tomtgräns för att funktionen av privata trädgårdar ska kunna upprätthållas. Plank finns idag från Lindevägen 31 och norrut, men inte från Lindevägen 33 och söderut. Detta bör kompletteras.

Belysning

Belysning av fasader och gångstråk får ej riktas mot eller störa befintliga villor.

Boende 6

Buller

Boende 6 störs redan idag av ljud från fläktar och tekniska anordningar. Gamla och nya installationer ska vara bullerdämpade. Boende 6 anser att detta ska föreskrivas i planbestämmelserna i detaljplanen.

Boende 6 störs också idag av ljud från klubbar och konserter under sena kvällar och nätter. Flera som bor i området har redan anmält klagomål angående nattlig störning. Boende 6 anser därför att det är viktigt med bullerdämpning vid till exempel klubbar och konserter. Boende 6 anser att placeringen av klubbar och konsertlokaler bör övervägas noga, och att placering i anslutning till villaområdet bör undvikas.

Etablering av nya klubbar och utomhusarrangemang ska ha bästa bullerdämpning. Detta bör föreskrivas och regleras i detaljplanen. Högtalarsystem och terrasser bör riktas från villaområdet, inte som det förekommer idag, mot villorna. Detta ska föreskrivas i planen.

Boende 6 anser att terrassen ovan kv. H, Svenska Studenthus, ska förses med skydd så att buller från terrassen inte sprids till villaområdet.

Bullerdämpningen bör anpassas efter att den befintliga närliggande villabebyggelsen är från början av 1900-talet och därför inte har modern standard på ljudisolering på fönster eller konstruktioner i övrigt. Noteras bör att god ljudisolering planeras för nybyggnation i slakthusområdet.

Biltrafik

Boende 6 är orolig för ökad biltrafik i villaområdet. Redan idag har biltrafiken ökat väsentligt på grund av Lindeskolan. Vi anser att åtgärder ska vidtas för att begränsa framtida biltrafik på

Lindevägen.

Boende 6 anser att byggtrafik till Slakthusområdet inte ska trafikera villaområdet.

Bygghöjd

Boende 6 anser att byggnadshöjden i kvarteren närmast naturparken, Kv. H, K och P är för hög. Höjdsättningen strider mot planens och gestaltungsprogrammets intention att möta i skala de befintliga villorna. Som det redovisas i planförslaget kommer husens höjd att bilda en hög barriär som ger avbrott i skala och inte harmoniserar med övrig bebyggelse. Den planerade höjden på husen kommer också ta mycket solljus från naturparken och villaområdet.

Boende 6 anser att kv. H bör sänkas med minst en våning. Kvarter K, högsta del med minst två våningar, samt kvarter P med minst en våning. Takterrasserna ska inte placeras högre än befintliga villor. Boende 6 vill påpeka att även Rådet till skydd för Stockholms skönhet i sitt remissyttrande erinrar om en lägre och mer sammanhållande höjdskala i bebyggelsen i förhållande till villorna längs Lindevägen.

Samlat yttrande¹⁰ boende längs Lindevägen

Gruppen boende är positiva till detaljplanens ambition att skapa en urban blandning av funktioner och program och anser att planen innehåller många positiva inslag som till exempel ambitionen att bevara många fina befintliga byggnader. Synpunkter:

1. Bygghöjd

De boende anser att byggnadshöjden i kvarteren närmast naturparken, Kv. H, K och P är för hög. I deras mening strider höjdsättningen mot planens och gestaltungsprogrammets intention att möta i skala de befintliga villorna. Som det redovisas i planförslaget kommer husens höjd att bilda en hög barriär som ger avbrott i skala och inte harmoniserar med övrig bebyggelse.

Den planerade höjden på husen kommer också ta mycket solljus från naturparken och villaområdet. De boende anser att kv. H bör sänkas med minst en våning. Kvarter K, högsta del med minst två våningar, samt kvarter P med minst en våning. Takterrasserna ska inte placeras högre än befintliga villor.

De boende vill påpeka att även Rådet till skydd för Stockholms skönhet i sitt remissyttrande erinrar om en lägre och mer

sammanhållande höjdskala i bebyggelsen i förhållande till villorna längs Lindevägen.

2. Biltrafik

De boende är oroliga för ökad biltrafik i villaområdet. Redan idag har biltrafiken ökat väsentligt på grund av Lindeskolan. Vi anser att åtgärder ska vidtas för att begränsa framtida biltrafik på Lindevägen. De boende anser att byggtrafik till Slakthusområdet inte ska trafikera villaområdet.

3. Buller

De boende störs redan idag av ljud från fläktar och tekniska anordningar. Gamla och nya installationer ska vara bullerdämpade. De anser att detta ska föreskrivas i planbestämmelserna i detaljplanen.

De boende störs också idag av ljud från klubbar och konserter under sena kvällar och nätter. Flera som bor i området har redan anmält klagomål angående nattlig störning. De boende anser därför att det är viktigt med bullerdämpning vid till exempel klubbar och konserter. Placeringen av klubbar och konsertlokaler bör övervägas nog, och att placering i anslutning till villaområdet bör undvikas.

Etablering av nya klubbar och utomhusarrangemang ska ha bästa bullerdämpning detta bör föreskrivas och regleras i detaljplanen. Högtalarsystem och terrasser bör riktas från villaområdet, inte som det förekommer idag, mot villorna. Detta ska föreskrivas i planen. De boende anser att terrassen ovan kv. H, Svenska Studenthus, ska riktas från villaområdet och förses med skydd så att buller från terrassen inte sprids till villaområdet.

Bullerdämpningen bör anpassas efter att den befintliga närliggande villabebyggelsen är från början av 1900-talet och därför inte har modern standard på ljudisolering på fönster eller konstruktioner i övrigt. Noteras bör att god ljudisolering planeras för nybyggnation i Slakthusområdet.

4. Anläggningar nära tomtgränser

Den planerade spången och rutschbanan med utsiktstorn i naturparken är placerade i direkt anslutning till villornas tomtgränser. Om dessa är upphöjda kommer de att innebära en betydande olägenhet för de boende i form av insyn från förbipasserande. Visualiseringen på hemsidan stämmer inte med verkligheten. Man får där en uppfattning av att det finns uppvuxna, höga träd som skyddar mot insyn. Så är det inte.

Den planerade trappan/ spången/ gångstråket i parken har placerats alldeles för nära tomtråsen till de angränsande villorna. Den ska flyttas längs mitten av parken. Plank skall byggas mot berörda tomter.

Belysning av fasader och gångstråk får ej riktas mot eller störa befintliga villor.

Boende 7

Skyfallssänka

Boende 7 ser med förskräckelse att staden planerar en skyfallssänka på ett redan översvämningsbenäget område i ”naturparken” som skiljer villaområdet från Slakthusområdet. Vattenmängden har ökat markant där sedan kommunen för två år sedan anlade ett fartgupp på Palmfeltsvägen som resulterade i att dagvattenbrunnen hamnade högre än gatan och inte kan dränera vattnet. Istället strömmar det ner i naturparken vilket har lett till att boende 7 själv fått översvämning i min fastighet med skador boende 7 själv fått bekosta då de inte täcks av hemförsäkringen.

Enligt stadens mätningar av befintliga regnmängder, vattenansamlingar vid regn och simuleringar av 100-årsregn så framgår det också att området, speciellt under Lindevägen 9, 11, 13 och 15, är speciellt utsatta. I synnerhet simuleringen av 100-årsregn visar upp kraftiga vattenmängder.

De aktuella bostäderna ligger dessutom utsatta då de ligger precis nedanför berget.

Det måste vara fel att belasta ett redan väldigt utsatt område med potentiellt ännu mer vattenuppsamling som en sänka skulle innebära. Det är alltså helt nödvändigt att staden hittar en bättre och mindre riskfylld placering av skyfallssänkan.

Elnätstation

Enligt plankartan ska en elnätstation placeras på den absolut smalaste delen av naturparken, precis bredvid nederdelen av trapporna uppför berget där naturparken fortsätter. Enligt skisser på naturparken ska även en gångstig mynna ut precis bredvid elnätstationen. Det är inte någon bra placering då elnätstationen bidrar till en oro när det gäller påverkan på hälsa, faror för barn som leker mm. De brukar också brumma och bidra till en ljudmässig olägenhet. Byggnaden är också förfulande och placeringen rimmar illa med ambitionerna om att området ska vara en grön lunga och en vacker plats för boende och besökare.

Boende 7 hoppas att staden hittar en annan placering för elnätstationen, vilket inte bör vara speciellt svårt.

Byggprocessen

Fastigheterna som gränsar till Slakthusområdet kommer att belastas av den omfattande byggnationen i området. Det kommer vara stor risk för sättningar och skador på närliggande privata fastigheter som hemförsäkringar troligen inte kommer att kunna täcka, och om så är fallet kan det ändå bli problem för enskilda fastighetsägare att fastställa exakt vilken aktör som är skyldig om olika aktörer hänvisar till andra i byggkedjan. Idag finns en mycket otydlig bild av vem som bär detta totalansvaret för byggnationerna. Fastighetsägare behöver kunna veta vem som står ansvarig för eventuella skador. En inventering av fastigheterna måste dessutom göras innan bygg-och sprängningsarbetena påbörjas.

Ytterligare synpunkter

Ytterligare synpunkter på hur man kan utveckla Slakthusområdet till ett område med social hållbarhet i fokus:

- Gör gräsmatta av hela Fällan. Plottra inte bort den enda rekreationsytan som har lite volym i området. Alla älskar och dras till gräsmattor.
- Utnyttja den fantastiska Förbindelselänken till saluhall
- Se till att det finns utrymme för torghandel. Otroligt viktigt för känslan i området!
- Plottra inte sönder naturparken med stigar och för mycket tryckimpregnerat virke på olika ställen. Naturen är den bästa formgivaren. Låt den vara den gröna naturliga lunga som folk faktiskt vill ha.
- Boende 7 tror att det gemensamma golvet är en idé som inte kommer att fungera i praktiken. Trottoarer bidrar till rumskänslan och orienteringen. De fyller en funktion både estetiskt och praktiskt. Våga lämna denna grundidé som är feltänkt från början och gör rätt från början så blir det inte så dyrt att ändra sedan.

Övriga boende (ej sakägare)

Boende 7

Boende 7 anser att vinklar mot torg och parker inte ska göras fyrkantiga, de bör vara mer levande och kreativa. Levande material och inte bara platta stenar bör användas.

Boende 7 anser att träd bör planteras som är användbara för människor eller fåglar, tex fruktträd och bärbuskar. Träd närmast Lindevägen bör sparas.

Boende 8

Boende 8 undrar hur utbyggnaden av etapp 1 kommer att påverka närliggande gator som Lindevägen. Boende 8 undrar om Diagonalen, som ska anslutas till Lindevägen, kommer att vara svårframkomlig under en period när ”ihopkopplingen” görs. Boende 8 undrar också om planen är att parkeringshusen på Lindevägen ska försvinna.

Boende 9

Boende 9 vill se skyltning i området som beskriver historiska platser och byggnader i Slakthusområdet.

Boende 10

Boende 10 uttrycker oro för att naturområden ska försvinna och vill se en varsam hantering av naturparken i första etappen. Boende 10 önskar att planket ersätts av en mur eller ett snyggt staket mot öster. Om naturparken blir mer frekventerad kommer säkert villaägarna avgränsa sina privata tomter med plank eller höga häckar.

Boende 10 efterfrågar gång- och cykelförbindelse och passage för handikappfordon för att nå service i den nya stadsdelen, speciellt med hänsyn till äldre som saknar matbutik i närheten.

Boende 10 anser att begreppet fickparker är uppfordrande för att skapa djupare kulturella värden, halvöppna platser för stadsodling och restaurangers behov av säsong grönsaker. Det finns många behov, men fickparkerna får inte stanna vid en parkbänk, en sandlåda och en basketkorg även om lekplatser är ett viktigt inslag. Boende 10 avråder från användning av ”område” för att beskriva Slakthusområdet, då detta oftast inte använts som efterled i namn på permanenta urbanisering i bestämd form. Dock saknas bra alternativ.

Boende 11

Boende 11 undrar hur transporter till och från planområdet kommer att ledas, både avseende rivningsmassor och byggtransporter. Boende 11 uttrycker oro för byggtransporter genom närliggande bostadsområden.

Boende 12

Boende 12 efterfrågar aktuell storlek på de tre förskolegårdarna som ingår i etapp 1, Slakthuset. Boende 12 efterfrågar också att uppskattade ytan per förskolebarn för de tre planerade förskolorna i etapp 1 anges i planhandlingarna.

Boende 13

Boende 13 framför oro för ljud och oljud Slakthusområdets omdaning och hänvisar till Stockholms kultur- och stadsmiljöborgarråd Jonas Naddebo, som i media sagt att ”när stockholmare har roligt måste det få låta”. Men boende 13 påpekar att vad som är roligt är skiftande.

Boende 13 påpekar att forskning visar att när ljud upplevs som störande, kan detta bidra till större för hälsoproblem såsom stress, högt blodtryck och hjärtinfarkt.

Boende 14

Boende 14 anser att bilismen präglar planeringen i detaljplan för etapp 1. Bilvägarna är breda och trottoarerna är underdimensionerade. Gång- och cykelvägar måste beredas mer plats.

Boende 15

Boende 15 anser att planförslaget uppvisar stora brister när det gäller planeringen för förskolor. Att barnperspektivet är viktigt antyds ibland av staden men har i det nu aktuella planförslaget uppenbarligen helt blivit underordnat andra intressen. Att förskolornas utrymmen utomhus inte alls motsvarar barnens behov konstateras dessutom helt cyniskt i plantexten men varför man inte lyckats bättre med denna planering är för mig obegripligt.

Förskolegårdarna måste både göras större så att ytan per barn blir rimlig och dessutom placeras bättre i förhållande till bostäderna. Att ha förskolegårdar omgivna av höga bostadshus innebär inte minst att medvetet ta risken att många boende blir störda av stojande barnröster.

Eftersom planen här gäller nyexploatering av hela området – och staden äger all mark och därmed har full handlingsfrihet - kan jag inte se att det finns några som helst ursäkter för att inte ge barnen goda förutsättningar genom en klok revidering av planförslaget.

Boende 16

Boende 16 kan inte se att Stockholm stad tar sitt ansvar för den totala exploateringen av Enskede/Johanneshov. Boende 16 upplever

sig omringad av byggprojekt. Ingen har tagit hänsyn till den totala belastningen på området och hur de olika byggnadsplanerna påverkar varandra gällande grundvatten, sättningar, förflyttningar etc.

Den äldre villabebyggelsen är känslig för sprängningar och markvibrationer från alla håll. Som enskild fastighetsägare täcker inte privat hemförsäkring de eventuella skador som kan uppstå pga. byggen som ligger i vår närhet. Och eftersom det är så många byggen som pågår samtidigt kommer den eventuella skadan, som kan komma att handla om miljonbelopp för boende att reparera, kommer inte att kunna härledas till vilken byggherre som orsakat vad.

Lindevägen riskerar att bli en genomfartsled och här vistas flera hundra skolbarn och det är inte lämplig att leda in trafiken på Lindevägen. En trafikundersökning gällande Lindvägens påverkan av Slakthusområdets utbyggnad bör tas fram.

Stockholms stad ska ta fullt ansvar gällande buller, byggtrafik och miljö i befintliga bostadsområden. Boende 16 hittar inte någon konsekvensbeskrivning gällande miljön under byggtiden. Hur säkras man att inte rivningarna sprider giftiga ämnen till omkringboende genom damm?

Var går byggtrafiken under byggtiden?

Den sk skyfallssänkan som är inritad i grönområdet mellan Lindevägen och Etapp 1 måste styras om. Helt orimligt att vattnet ska ledas in mot ett redan utsatt område gällande vattennivåerna i marken. Vattenmängderna ska styras bort från detta område. Mycket viktigt.

Viktigt att integrera ny bebyggelse i harmoni med de äldre bevarade byggnaderna. Och att man tar hänsyn till de kulturhistoriska fastigheterna längst med Lindevägen.

Slakthusområdet ska byggas för alla åldrar. En stadsdel där alla trivs och känner trygghet. Gör det attraktivt både för arbetsgivare och boende. I Slakthusområdet bör det även finnas polis, sjukvård, bibliotek, idrottshallar, simhall, mödravårdscentral, skolor, förskolor, matbutiker, apotek, äldreboende - allt ett fungerande samhälle behöver.

Boende 17

Boende 17 önskar se att de kulturhistoriska spåren bevaras och vårdas. Exempel på värden är ledningsstolparna för järnvägen som skulle kunna införlivas i gång- och cykelstråk.

Bevarade stenreliefer från den rivna Centralsaluhallen, finns utplacerade inom planområdet (bland annat i Fållan). Dessa bör bevaras.

Anna Lina Axelsson
planchef

William Stepp
stadsplanerare